

Tijdingen UIT Leven

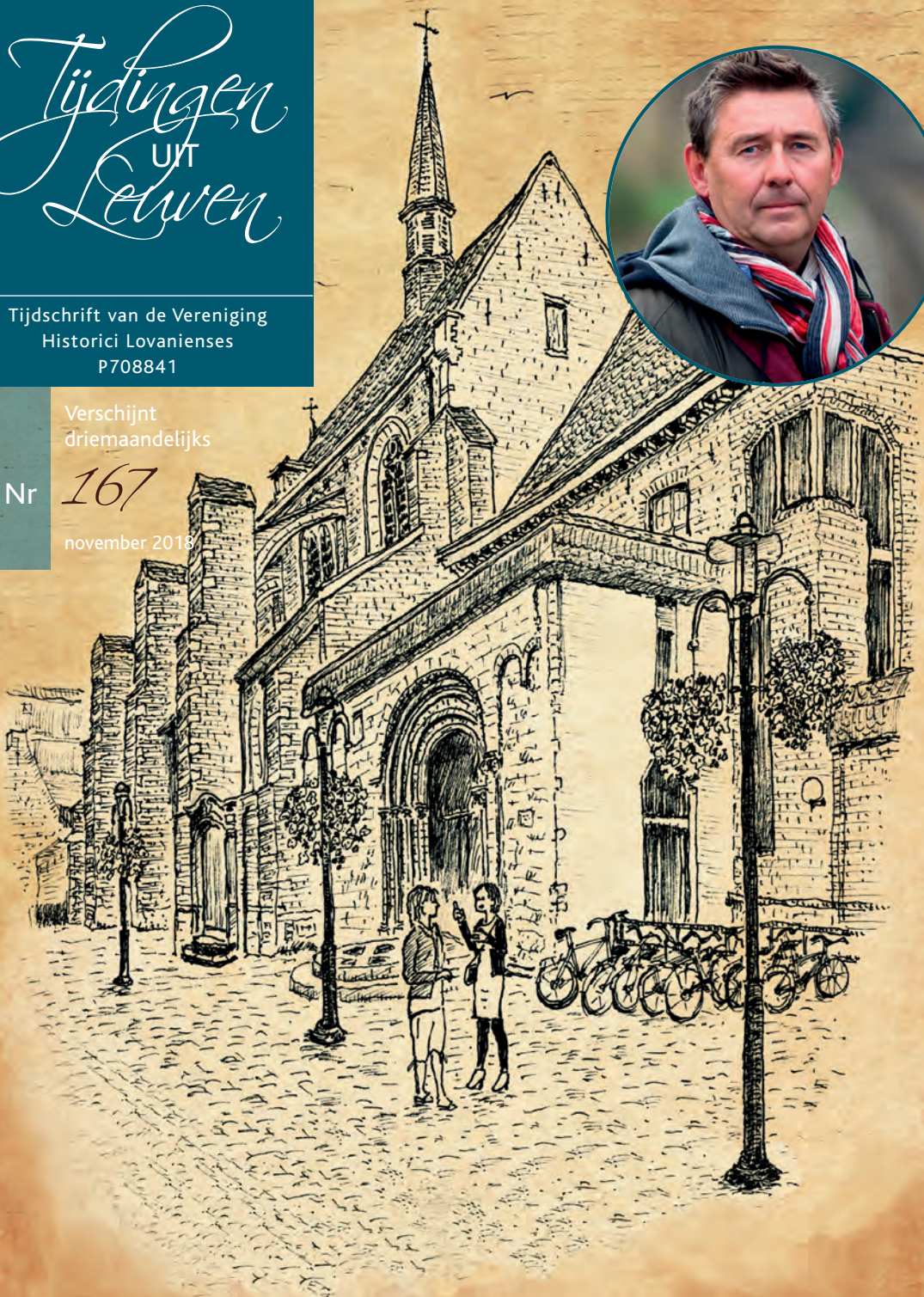
Tijdschrift van de Vereniging
Historici Lovanienses
P708841

Verschijnt
driemaandelijks

Nr

167

november 2018

Inhoud

Woord vooraf	4
Nieuws van VHL	5
Nieuws van de Onderzoekseenheid Geschiedenis	8
Nieuws van Historia	10
Welkom aan de pas afgestudeerde historici!	12
Reünies Geschiedenis	13
Tweetalig onderwijs?	18
Interview met Piet Boncquet & Greet Verschatse	23
Straffe historische verhalen: De soldatenraad van Leuven	30
Geschiedenis in het nieuws	34
Canvas Curiosa	35
Rudi Vranckx over "Mijn kleine oorlog"	37
Historische publicaties	41
Overzicht historische boeken 2017-18	47
Camino Historici: Rusland	59
In memoriam	63
Goed gezien	66
Historische weetjes	4/7/11/12/40/58/62/65

Tijdingen uit Leuven is het periodiek van de Vereniging Historici Lovanienses, die alle Leuvense afgestudeerden in de Geschiedenis van de Oudheid, de Middeleeuwen, de Nieuwe Tijd en de Nieuwste Tijd groepeert. Lid worden van de Vereniging kan door overschrijving van € 15,00 (jaarlijks te betalen lidgeld) op rek.nr. BE26 7330 0301 6629 (KREDBEBB).

Redactie: Edward De Maesschalck (eindredacteur), Karen De Windt (voorzitter), Freija Bornauw, Annette Hoeymans, Goedele Mafrans, Sam Van Clemen, Jolien Gijbels en Caro Van der Paal (redacteurs). Werkten ook mee aan dit nummer: Romain Clement, Idesbald Goddeeris, Jos Martens, Tarek Peeters, Nico Van Campenhout, Tuur Van Hoecke.

Woord vooraf

Beste lezers,

Terwijl ik dit schrijf, sijnpen de eerste cijfers van de verkiezingen binnen. Elke keer dat ik mag gaan stemmen, ben ik blij. Het is zoals een Soedanees zei, die voor het eerst hier mocht stemmen: dit is een moment van absolute vrijheid. Het wordt nog even afwachten eer we weten hoe deze verkiezingen in de geschiedenisboeken gaan komen, maar ik kijk alvast hoopvol vooruit.

Dit najaar organiseren we zelf geen activiteiten meer, maar op 17 november wordt de Fak 50 jaar, en jullie zijn allemaal uitgenodigd op het verjaardagsfeestje. Meer info vinden jullie verder in deze *Tijdingen*. Via de nieuwsbrief en facebook lanceerden we een enquête over de te organiseren activiteiten van 2019. Jullie hebben massaal geantwoord, waarvoor dank. Bereid jullie al maar voor op een cantus en een tentoonstellingsbezoek!

Ten slotte wil ik dit voorwoord eindigen met mijn gewoonlijke oproep: wil je graag zelf ook iets schrijven voor *Tijdingen*, dan kan dat zeker! Stuur een mailtje naar info@vhl-alumni.be, we hebben graag nieuwe bijdrages. Wil je je ook meer engageren in onze werking, zelf iets organiseren, ook daar staan we altijd voor te springen! Contacteer ons met al je ideeën.

Er rest mij nu alleen deze woorden: veel leesplezier!

Karen De Windt
Voorzitter

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat in het Ottomaanse rijk sultans hun zonen op jonge leeftijd een provincie onder hun hoede gaven om zo bestuurservaring op te doen?

Zo werd Mehmet II of ook wel Mehmet de veroveraar (1432-1481) al op 11-jarige leeftijd naar Amasya gestuurd.

Nieuws van VHL

Fakbar Letteren wordt vijftig!

De vzw Letteren en Wijsbegeerte werd in 1968 opgericht. Ze was het resultaat van de samenwerking tussen Germania, Historia, Klio en Romania. Meteen werd een fakbar ingericht, eerst in de Bogaardenstraat, maar vanaf 1979 in de Blijde Inkomststraat, nr.11. Dat fraaie herenhuis werd in 1870 ontworpen door architect Louis van Arenbergh, die later ook het indrukwekkend gebouw aan de overkant van de straat ontwierp. Het heeft lange tijd dienst gedaan als wijnhuis Brunar. In 1969 werd het gebouw door de universiteit onteigend met het oog op uitbreiding van de Faculteit Letteren, maar zover is het nooit gekomen. Tien jaar later werd het gratis in bruikleen gegeven als fakbar, maar de vzw moest het gebouw wel onderhouden. Dat gebeurde maar met mondjesmaat, tot de brandweer bezwaar maakte. Het gebouw ging tijdelijk dicht, maar nu zijn de restauratiewerken achter de rug. Het geld kwam vooral van de brouwerij, vroeger Artois, vandaag Cristal Alken. Voor- en achtergevel werden onder handen genomen, de ramen kregen dubbel glas tegen geluidsoverlast, de inkomhal en de traphal werden opnieuw geschilderd, nieuwe wc's geplaatst, de houten vloer vervangen en een nieuwe toog aangebracht. Wie de verandering eens wil zijn, kan komen naar het lustrumfeest van de fakbar.

Lustrumfeest op zaterdag 17 november

Vanaf 15u00 is iedereen welkom voor een glaasje cava, pintjes, hapjes en een babbel over de goede oude en de wervelende nieuwe tijd. Vanaf 21u00 zwieren we de meest legendarische fakplaatjes op, en dansen we tot de zon weer opkomt!

Dresscode: Casual chique tot gala chique, we worden maar één keer 50!

VHL lezing 10 oktober 2018

Leen Van Molle over "Boeren, brood en buitenlucht. Paradoxen van de rurale moderniteit".

Leen Van Molle heeft zich als professor bezig gehouden met tal van onderwerpen, zoals gender, landbouw, sociale problemen en mondiale geschiedenis, maar in deze lezing wilde ze de landbouwgeschiedenis confronteren met de hang naar moderniteit, die blijkbaar van alle tijden is. Want was is moderniteit, vroeg ze zich af. In essentie gaat het om een zucht naar verandering, die haast alle aspecten van het leven omvat. Wat vroeger modern was, is vandaag ouderwets, en het is best mogelijk dat het nieuwe modern in feite een terugkeer is naar het verleden. Ze gebruikte daarbij het beeld van de *ouroboros* of de slang die zichzelf in de

staart bijt. Mensen geloven in de maakbaarheid van de samenleving en willen verandering en verbetering, maar uiteindelijk creëert die verbetering dikwijls een nieuw probleem. Een voorbeeld uit de lezing was de bestrijding van honger, die op de duur omslaat naar overconsumptie en wereldwijde obesitas.

Het eerste deel van de lezing ging dus over "**brood**", waarmee ze in het algemeen voeding bedoelde. Het was het verhaal van de honger in de 18de eeuw naar de "agro-food revolution" op alle mogelijke domeinen (organisch, technologisch, chemisch, biologisch), waarbij de gezinsuitgaven voor voeding steeds verder terugvielen: van 50 % rond 1850 naar 15 % vandaag. Daarna had ze het over de "**boeren**", die in de 18de eeuw door de Verlichting bejubeld werden als artiesten en moreel superieure mensen, in de 19de eeuw geromantiseerd, in de 20ste eeuw genationaliseerd en gefolkloriseerd, vandaag zelfs "vererfgoediseerd". Maar al die tijd werden de boeren door velen ook bekritiseerd als dom, lomp, vuil en onbekwaam. Ze moesten het geleidelijk afleggen tegen de wetenschap, die een leger van agronomen, veeartsen, leraars, pastoors, fabrikanten en vulgarisatoren uitstuurde om de boer bij de tijd te brengen. Ten slotte ging het over de "**buitenlucht**", waarmee ze de rurale idylle bedoelde, in tegenstelling tot de verdorven stad. Door de Wet de Taeye werd in de 20ste eeuw bijna een half miljoen woningen gebouwd op de meest buitenissige plekken. In 1978 werd nog het jaar van het dorp gevierd, terwijl vandaag architecten en planologen aandringen om de verspreide bewoning op te geven en de bevolking terug te voeren naar stedelijke centra. Kortom, het is steeds hetzelfde liedje; wat gisteren werd aanbeden, wordt vandaag verguisd. En zo eet de *ouroboros* zijn eigen staart op en is er nooit rust op het boerenfront.

Leen Van Molle aan het woord

Wat Leen Van Molle niet vertelde, was wat ze daar nu zelf van dacht. Bij het vragenuurtje liet vooral Stef Hublou zich opmerken, een historicus (afstudeerjaar 1988), die een blog onderhoudt voor de "wereldmorgen.be". Hij vond dat er te veel moderniteit is en teveel comfort is in onze wereld en dat mensen zich daardoor gestresst voelen. Hij pleitte ook voor meer *bushcraft*, dat is de kunst van het (over)leven in en met de natuur. Leen Van Molle betitelde het als nostalgie en werd daarin bijgetreden door andere toehoorders. Een dame beweerde dat het een fenomeen is van welgestelde intelligentisia en dat het de globale agronomie niet zal veranderen. Uw dieenaar had het nog over "Hello Fresh", waarin een (Hollandse) onderneming handig inspeelt op de hang naar de nieuwe moderniteit met minder vlees en meer groenten. En daarna mochten we bij een glas wijn of cava gezellig napraten over de eeuwige clash tussen ouderwetsheid en moderniteit. Maar één zaak was wel duidelijk: niemand heeft ooit het monopolie op de waarheid!

Stef Hublou

Edward De Maesschalck

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat in totaal acht Amerikaanse presidenten zijn overleden tijdens hun regeerperiode?

Daarvan werden er vier vermoord, namelijk Abraham Lincoln, James A. Garfield, William McKinley en J.F.Kennedy. De kat "Garfield" werd trouwens vernoemd naar de grootvader van schrijver Jim Davis, die James Garfield heette en op zijn beurt genoemd was naar president Garfield.

Nieuws van de Onderzoekseenheid Geschiedenis

De reeds lang aangekondigde hervorming van de Onderzoekseenheid Geschiedenis is nog steeds niet helemaal rond. Maar er kwam toch nieuws van programmadirecteur Idesbald Goddeeris: een Engelse Master Geschiedenis wordt werkelijkheid vanaf het academiejaar 2018-19.

"MA of History" aan de KU Leuven

De KU Leuven biedt vanaf 2018-19, als eerste universiteit in Vlaanderen, een Engelstalige "MA of History" aan! In de nasleep van COBRA (het nieuwe systeem van kwaliteitszorg van de KU Leuven dat sinds 2015 de klassieke visitaties vervangt) is de opleiding zich grondig aan het hervormen. In het volgende nummer zullen we de belangrijkste vernieuwingen voorstellen.

*Programmadirecteur
Idesbald Goddeeris*

In het kader van die hervorming is ook een Engelstalige *Master of History* op poten gezet. In mei 2017 hebben we daarvoor een aanvraag ingediend bij het GeBu van de universiteit, en in september 2017 bij de Commissie Hoger Onderwijs van de Vlaamse Regering, die het dossier in januari 2018 heeft goedgekeurd. In maart 2018 kregen we definitief groen licht van de Minister.

De Onderzoekseenheid Geschiedenis heeft al jaren ervaring met Engelstalig onderwijs. Verscheidene docenten zijn nauw betrokken bij onder meer het *Study Abroad Programme in European Culture and Society* (PECS) voor inkomende buitenlandse bachelorstudenten, de *MA of European Studies*, en de *Manama Medieval and Renaissance Studies*. Vanaf oktober 2018 zullen we buitenlandse studenten nu ook tot masters in de geschiedenis kunnen opleiden.

De *MA of History* bestaat uit een masterproef, een masterproefseminarie, een of meerdere methodologische vakken (optioneel) en minstens vijf verdiepingsvakken. Al deze vakken worden ook aangeboden in de Nederlandstalige master, die daarnaast nog heel wat Nederlandstalige vakken bevat (minstens de helft van het totale aantal vakken, zoals juridisch is vastgelegd). De Nederlandstalige studenten kunnen dus mee profiteren van deze internationalisering, want de Engelstalige vakken zullen door een steeds meer divers publiek gevolgd worden. De voorbije jaren zaten er in sommige van die vakken al buitenlandse studenten uit richtingen als *European Studies*; nu worden zij vervoegd door historici.

De MA is toegankelijk voor bachelors Geschiedenis (of een aanverwant diploma). Zij moeten hun kennis van het Engels bewijzen aan de hand van het resultaat van een van de internationaal erkende testen.

Meer info op <https://www.arts.kuleuven.be/english/education/history>.

Het programma

Core module

You follow all courses from this module. Some sessions of the research seminar will take place in libraries and archives within and beyond KU Leuven.

F0YQ3A History Dissertation (21 credits)

F0YQ4A Research Seminar (3 credits)

Methodological module

You can take 6 credits from this module (or choose an extra course from the Optional courses).

F0XL5A Media and Politics in Modern History: Key Concepts and Methods (6 credits)

F0YV3A Historical Data Management (3 credits)

F0YV6A Oral History (3 credits)

F0YV4A Quantitative Methods (3 credits)

Optional courses

You complete your programme to a minimum of 60 credits with courses from the list below in accordance with the supervisor of your thesis. You can also take another course at master level from any other Belgian university if that course corresponds to the topic of your dissertation (after approval by the SLB team).

F0UD3A Perspectives on Global History (6 credits)

F0TS0A Church and Religion in the Middle Ages (6 credits)

F0TR8A Power and Conflict in Medieval Europe (6 credits)

F0UJ9A Culture and Emotions in the Early Modern World, 1500-1800 (6 credits)

F0UJ1A Religion and Conflict in the Early Modern World, 1500-1800 (6 credits)

F0TZ0A Inquisition and Society in the Early Modern Hispanic World, 1500-1800 (6 credits)

F0TS2A Politics and Societies in the Early Modern World, 1500-1800 (6 credits)

F0UK0A Economy and Societies in the Early Modern World, 1500-1800 (6 credits)

F0SX7A Science, Visual Culture and the Human Body since 1750 (6 credits)

F0UJ4A Organizing Europe: Ideas and Practices (6 credits)

F0XL6A History of Migration, Subalternity and Postcolonialisms (6 credits)

F0YL4A Rural and Food History since 1750 (6 credits)

F0XR6A Workshop: Conservation of Monuments and Historic Buildings (6 credits)

Idesbald Goddeeris, programmadirecteur

Nieuws van Historia

De praeses van Historia, Victor Janssen, werpt een blik op de werking van de studentenkring tijdens de eerstvolgende maanden. Zo weten de alumni ook weer wat die studenten tegenwoordig in hun vrije tijd uitspoken.

Beste historici-alumni, sympathisanten of gewoonweg: lezers van het alumniblad,

Ik ben Viktor Janssen en na twee jaar ervaring als sport en vice-praeses, ga ik dit werkingsjaar de Kring Historia proberen te leiden met een mix van vernieuwende en traditionele activiteiten. Ik ben een liefhebber van onze discipline, verliefd op onze kring, een Kempische jongeman die houdt van sport en vooral geen goede schrijver van tekstjes, dus ziehier alsnog mijn poging:

Na de traditionele drukke eerste weken, komen er nog twee bijzonder eventvolle weken aan. Op het programma voor de nabije toekomst staan de Single Ladies TD in de Albatros en (jaja, we doen weer mee) ook de 24 urenloop. Naast deze standaardactiviteiten proberen we met Historia dit jaar enkele vernieuwingen te brengen. In samenwerking met een prachtig vernieuwde Fakbar Letteren pogen we onder het motto 'Historia Live' enkele liveoptredens

(vlnr): Viktor Janssen, Thomas Tistaert (vice), Lucie Debaere (Financiën) en Celien Van Hoeymissen (Onderwijscoördinator).

te presenteren aan de vooravond van onze traditionele dinsdagavond. Op dinsdag 30 oktober doen we dit voor het eerst met Sam Nijs, winnaar van de publieksprijs op de Letterenlichting en dus zeker een aanrader.

Daarnaast bevinden de belangrijkste vernieuwingen zich in het feit dat sport bijna volledig gecoördineerd wordt door KOCO, zodat ons prachtig sportteam meer tijd heeft om originele sporten naar onze faculteit te brengen. Een kubbtornooi, honkbalnamiddag, pingpong en andere sporten staan op het programma, naast de IFB-competitie. Ook van het Historiatoneel mogen jullie dit jaar veel verwachten. Voor de audities konden we al rekenen op een enthousiaste opkomst van 25 acteurs. Het stuk wordt geregisseerd door Tom Bouwmans en is gebaseerd op een film (ik zeg nog niet welke, want dat verraadt de clue). Alle andere vernieuwingen en veranderingen zal u zelf moeten komen aanschouwen, want daarvoor heb ik te weinig schrijfruimte.

Tot slot kan ik jullie nog geruststellen. In de mate van het mogelijke weliswaar. Het team dat er dit jaar staat, heeft mij al meermaals verbaasd. Als de koude hen niet doet vastvriezen, geloof ik dat we er samen een geweldig jaar van zullen maken. Daarnaast zijn de eerstejaars die zich hebben aangemeld op het eerstejaarsweekend (30) en op de peter-en meteravond (80), klaar om vol enthousiasme een jaar geschiedenisonderwijs te genieten. Ze zijn ook meer dan klaar om onze activiteiten te voorzien van een goedlachs publiek. We hoeven ons geen zorgen te maken over de nieuwe Historianen. Zij worden de historici van morgen!

Hopelijk tot ziens,

Viktor Janssen

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat het pamflet "Common Sense" geschreven is door Thomas Paine, een van de voortrekkers binnen de Amerikaanse revolutie, en de eerste keer werd gepubliceerd op 10 januari 1776?

Dit pamflet deed het nationaal gevoel in Amerika ontwaken en lag zo aan de basis van de revolutie. Nochtans werd de eerste versie nog ondertekend door "geschreven door een Engelsman".

Welkom aan de pas afgestudeerde historici!

In 2017-2018 studeerden 91 historici af:

Aurel Baele; Kimberley Bakker; Alexander Ballegeer; Bram Baus; Jerome Beijers; Joris Bollen; Naomi Bonny; Aurn Bonte; Magali Bruneel ; Frédéric Cabistan; Stijn Carpentier; Enrico Castro Montes; Yannis Cleymans; Sara Coghe; Charlotte Cools; Jasper Coppens; Laura Couvreur; Anke De Cock; Samuel De Mondt; Gerlinda de Vries; Brent Denayer; Lies Depickere; Jordan Dewachter; Lyna Deweys; Jorne Digneffe; Sophie Dings; Hendrik Dockx; Lauren Dogaer Arne Dolhain; Ilias Dujardin; Timon Eggermont; Lena Everaerts; Hannah Fluit; Elisabeth Gabizon; Willem Goelen; Ruben Hendrikx; Marie Hendrix; Sjoerd Heuvelman; Tabea Hochstrasser; Michiel Huybrechts; Koen Jaspers; Dafne Lambrechts; Leander Lamiroy; Kamiel Lamon; Lieselotte Lapere; Sven Lefèvre; Ann-Frédérique Lorquet; Niels Missiaen; Felix Moonen; Arthur Nieuwland; Willem Jan Otten; Nathalie Peeters; Nick Peeters; Hans Pieters; Bavo Roosenbroeck; Jef Scheepers; Laura Schoorens; Eef Segers; Gert Segers; Jade Stappaerts; Antoon Symons; Bianca-Livia Vamesu; Leen Van Bouwel; Marie Van Brempt; Tom Van Cauwenbergh; Katrien Van Den Bosch; Tuur Van den Bossche; Tarcisius Van Doninck; Arne Van Driessen; Joren Van Gucht; Sander Van Isacker; Jaan Van Parys; Pieter Van Walleghem; Jolien Van Walleghem; Tim Vancaudenberg; Florian Vancayseele; Triene Vandenbussche; Doneen Vandeponsele; Milan Vandermeulen; Laura Vansina; Floor Vanswevelt; Loes Verdru; Arne Verecken; Ben Verhaegen; Collyn Verlinde; Jacob Vermeulen; Els Vochten; Charlotte Warson; Jasper Willems; Elien Zoete en Mara Zutterman.

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat het Brusselse justitiepaleis (waarvan ondertussen regelmatig een stuk van het plafond naar beneden valt) het grootste gebouw ter wereld is dat in de 19e eeuw werd gebouwd?

Het is bv. ook groter dan de Sint-Pietersbasiliek in het Vaticaan.

Reünies

*D*rie reünies, waarvan twee lustrums: eentje na 50 jaar, maar ook eentje na tien jaar, namelijk het jaar van onze vroegere secretaris, Niels Matheve.

Afstudeerjaar 1969: Bloesemwandeling 23 april 2017

Zondag 23 april kwamen de historici van het afstudeerjaar 1969 samen in Borgloon (= burcht te midden van een beboste heuvel) voor een bloesemwandeling. Ze genoten niet alleen van het glooiend bloeiend landschap en een warm zonnetje maar toonden ook grote interesse voor de historische getuigenissen, de kunstwerken in de open ruimte en de ecologische projecten in dit Limburgse deel van Haspengouw, de grootste fruitstreek van West-Europa en een streek van kerken, kastelen en vierkantshoeven.

De wandeling vertrok aan het Loonse stadhuis, één van de fraaiste burgerlijke gebouwen in Zuid-Limburg. Dit gebouw dateert in oorsprong uit de 11de eeuw. In 1680 werd het geres-taureerd in Maaslandse stijl. Oorspronkelijk was het stadhuis de verblijfplaats van de eerste

Van links naar rechts:

*Boven: Claude Delporte, Agnes Claeys, Louis Vos, Paul Jans, Mark D'hoker, Tuur Van Hoecke
Onder: Ad Brosens, Lieve Gevers, Brigitte Raskin, Harry De Ceulaer, André Vandewalle, Suzanne Vanschoubroek*

graven van Loon (ca. 1014 -1361). Ze wandelden verder langs de burchtheuvel – de vervallen burcht werd in 1870 gesloopt – tot aan de maquettes van de Romeinse villa's op de Bollenberg voor een prachtig panorama van de streek en een rustpauze. De banken, die bestaan uit verschillende zitelementen, hebben de vorm van een Romeinse villa met zijn zwak hellende daken en naar binnen springende galerij aan de voorzijde.

Langs de kunstwerken in de open ruimte, het doorkijkkerkje en de fluistergrens, het ecologisch project in verband met de vroedmeesterpad, en een bezoek aan het 13de eeuwse romaanse witte kerkje van Grootloon, eindigden de wandeling (12.700 stappen) in de de Servaeshoeve, een fraaie classicistische vierkantshoeve.

Tuur Van Hoecke

Afstudeerjaar 1968: Gouden jubileum 8 september 2018

Omdat het afstudeerjaar 1968 dit jaar een gouden jubileum viert, nam Walter van Strydonck het initiatief om de jaargenoten naar Leuven te halen. Een vorige reünie vond plaats in Antwerpen in 2008, toen we veertig jaar afgestudeerd waren en dat was toen de allereerste keer. Wegens het privacy-beleid is het vandaag nog moeilijker geworden om de adressen van de jaargenoten te achterhalen, maar het aantal vermisten is wel binnen de perken gebleven. Van de ca. 40 afgestudeerden is uiteindelijk toch de helft komen opdagen en dat was een

1)

Jaargenoten in 1965 met rechts Walter De Bock.

groot succes. Via deze zoektocht ontdekten we ook dat onze jaargenote Magda Van Herzele overleed op 11 januari 2017.

Edward De Maesschalck, die heeft meegewerkt aan de documentaire film "Leuven 68" in een regie van Johan Van Schaeren (Fonk vzw), vond dit een unieke gelegenheid om de jaargenoten de film te tonen, waarin zij zelf een rol hebben gespeeld. De historici hebben immers geregeld mee betoogd voor "Leuven Vlaams" en een jaargenoot, Walter De Bock (die geschiedenis is begonnen in 1964, maar later heeft afgehaakt), speelde zelfs een hoofdrol. Het was dus een prettig en soms een wrang weerzien met de woelige jaren die we allemaal lijfelijk hebben meegemaakt. Maar de eindconclusie van de film en van de kijkers was toch dat we gestreden hebben voor een goede zaak en dat Leuven en de universiteit door de verhuis van de Franstalige studenten naar Louvain-La-Neuve veel onheil is bespaard.

Onder de middag aten we gezellig in de Salons Georges, die we nog allemaal kenden van destijds. Walter las enkele brieven voor van afwezigen, zoals van Els O, die al studerende kleinzoons heeft aan de universiteit, en van zuster Jeanne Vandendriessche, die ons vanuit Kortrijk hartelijk liet groeten. En Christine Cottenier zat zowaar in Brazilië. Edward had het

Jaargenoten 1968 vóór de St-Pieterskerk. l.n.r.: Edward De Maesschalck, Paul Vanden Bavière, Leo Vanwezenbeeck, Hilde Marechal, Treesje Claessens, Lea Liekens, Greta Baekelandt, Marcel Haverals, Marèse Friens, Paul De Backer; Maria Van Hoecke, Walter van Strydonck, Hilde de Swert, Suzanne Demuyck, Marie Rose Van Fleteren, Rika Dubaere, Willy Verdonck, Raf Butstraen, Greet Sneyers.

fotoalbum meegebracht van wijlen Roger Coenen, onze jaargenoot, die enkele jaren geleden is overleden. Nu pas beseffen we hoeveel geluk we hebben gehad dat een van onze medestudenten geregeld foto's nam, want in die jaren was dat allesbehalve evident. Edward beloofde alle foto's in te scannen en ze via We Transfer aan iedereen te bezorgen, zodat alle personen kunnen geïdentificeerd worden. Pas als deze oefening achter de rug is, wordt het album geschonken aan het archief van de universiteit.

Na de middag werden we vakkundig rondgeleid in Leuven door onze jaargenote en gids Rika Dubaere. We bezochten het Pauscollege, het Stadspark, het Atrechtcollege, Het Premonstreitcollege, wandelden langs het nieuwe Cera-gebouw (dat in de plaats is gekomen van de ons bekende Vlaamse Leergangen) en verwijlden nog een hele tijd bij het stadhuis en de Sint-Pieterskerk. Het weer was zalig en dus was het leuk flaneren door het vertrouwde Leuven. In een bovenzaaltje van Domus hebben we nog een drankje genuttigd en uitgebreid afscheid genomen. Deze keer willen we geen tien jaar meer wachten voor een nieuwe reünie!

Edward De Maesschalck

Rika Dubaere bij het beeld van Georges Lemaitre, grondlegger van de oerknaltheorie, in het Premonstreitcollege.

Afstudeerjaar 2008: Lustrumjaar in 2018

Op vrijdag 21 september 2018 hield afstudeerjaar 2008 met de gewaardeerde steun van VHL een kleine reünie. Reden was de viering van hun tienjarig jubileum. Een kleine maar fijne delegatie zakte af naar fakbar Letteren om samen nog eens herinneringen op te halen aan 'de goeie oude tijd'. Verrassingsgast van de avond was prof. Erik Aerts, die vlak voor zijn emeritaat ook nog een keer *acte de présence* gaf. We kijken alvast uit naar een volgende editie!

Afstudeerjaar 2008 met Niels Matheve rechts

Tweetalig onderwijs?

Onze vaste correspondent Jos Martens schreef onlangs aan de redactie: "CLIL is een van de belangrijkste onderwijsvernieuwingen van de laatste decennia. Dat is uiteraard niet alleen mijn mening. Ik ben wel een vrij bevoorrechte getuige, omdat ik via de betrokkenheid van mijn dochter en haar collega's de hele actie vanaf de prille begindagen heb kunnen volgen." Hierna volgt enige verduidelijking aan de hand van een nieuw boek over het project.

Liesbeth Martens & Piet Van de Craen (red.), Klaar voor CLIL. Het CLIL-handboek voor Vlaanderen en Nederland, Uitg. Acco, Leuven/Den Haag, 2017, 240 p.

Met bijdragen van: Katrien Dewaele, An Jacobs, Liesbeth Martens, Matthijs Ran, Esli Struys, Jean Surmont, Jill Surmont, Piet Van de Craen & Onno Van Wilgenburg

Zoals elk jaar in de maanden mei en juni, gaat er geen dag voorbij zonder minstens één groot artikel over de staat van het onderwijs, de actualisering van de eindtermen, de programmadruck bij de leraren, het belabberde niveau van de kennis Frans bij hogeschoolstudenten bachelor basisonderwijs. Dat laatste is al jaren een blijvend pijnpunt. Een aantal jaren geleden is voor beginnende bachelors een taaltoets Frans ingevoerd.

Die is echter niet bindend en lost het probleem niet op. Want zeer veel afgestudeerde leraren basisonderwijs geven toe dat hun niveau Frans compleet ondermaats is, met alle gevolgen vandien voor de taalinitiatie bij hun leerlingen. Dat probleem is immers ruimer. Vlaanderen dreigt zijn historisch zo geroemde veeltaligheid te verliezen en heeft die wat Frans betreft in de loop van de voorbije decennia angstwekkend zien wegsmelten, zoals we uit eigen ervaring konden vaststellen.

Content Language Integrated Learning (CLIL)

Bij CLIL wordt een vak in het voortgezet onderwijs in een 'vreemde taal' als Frans, Engels of Duits (de 3 officiële talen in België) gegeven. Doch ook volgens een eigen, actieve didactiek, die berust op een wetenschappelijk gedegen onderbouwde, uitgekende strategie.

In zijn inleiding schetst Piet Van de Craen enkele fundamentele, krachtlijnen en achtergrondgegevens. In Nederland begon het allemaal reeds in 1989 (aan het Alberdingk Thijm College

in Hilversum). In Nederland staat de internationalisering van het onderwijs in het centrum van de belangstelling en CLIL, hier eenvoudigweg TTO, Tweektalig Onderwijs genoemd (meestal in het Engels) is daar de ideale hefboom voor. Tot mijn verbazing gaf in Wallonië Laurette Onkelinx de start, nu niet bepaald bekend als Vlaams-vriendelijk. Maar in 1998, toen ze minister van Onderwijs was in de Waalse gewestregering, sluisde ze een decreet door het regionale parlement dat het aanschijn van het Franstalige onderwijs in België voorgoed zou veranderen. Dit decreet regelt de organisatie van immersieonderwijs en laat scholen toe zowel kleuter- lager- als secundair onderwijs in het Nederlands, het Engels of het Duits aan te bieden. Het is het begin van een relatief succesverhaal. Van vijftien steeg het aantal scholen exponentieel tot meer dan driehonderd in 2015. Jonge Franstalige Belgen spreken nu vaak beter Nederlands dan jonge Vlamingen Frans en dat is een volstrekt nieuw gegeven. Jonge Franstalige Belgen komen nu ook aan Nederlandstalige universiteiten studeren en ook dat is een ongezien fenomeen. (p. 10).

Waarom gebeurde hetzelfde niet in Vlaanderen? Hier hebben we minstens tien jaar achterstand opgelopen door de kortzichtigheid van politici. Uitgangspunt was dubbel: zij zagen op historische gronden het Frans nog steeds als een te bestrijden vijand, en gingen ervan uit dat leerlingen pas aan een tweede taal mochten beginnen als ze 'het Nederlands voldoende beheersen'. Velen zijn deze mening toegedaan, niet gehinderd door enige achtergrondkennis ter zake. Daarom bleven lessen Frans pas verplicht vanaf het vijfde jaar basisschool, en mocht immersieonderwijs pas vanaf het secundair onderwijs. Met de invoering van CLIL in september 2014 was Vlaanderen een van de laatste regio's in Europa om meertalig onderwijs te introduceren.

Ook wij dachten lange tijd hetzelfde, tot ervaringen in eigen familie- en kennissenkring voor grondige nuancering zorgden. Neem een familie met twee kinderen. De ouders ontmoetten elkaar in New York, woonden en werkten in Londen, Australië en uiteindelijk in Parijs. Zij converseerden in het Engels. De moeder (Française) spreekt Frans met de kinderen, de vader (Vlaming) Nederlands. De werktaal voor de vader is Frans en Engels. De kinderen spreken reeds heel behoorlijk Nederlands. De oudste zoon zit op een internationale school en leert daar in het 6de jaar basisonderwijs Engels en Spaans, blijkbaar zonder problemen.

Het probleem en een mogelijke oplossing werd duidelijk aangekaart in een artikel van *De Standaard* (4 augustus 2017): "Wie een vreemde taal moet leren, steekt het meest op van een native speaker. Dat inspireerde de drie (!) toenmalige ministers van Onderwijs in 2015 om een platform op poten te zetten om de mobiliteit tussen leerkrachten van de verschillende gemeenschappen te stimuleren. Vlamingen zouden in Wallonië Nederlands geven, en Walen in Vlaanderen Frans doceren. In het tweetalige Brussel was dit trouwens al vele jaren het geval. Maar dat werd allesbehalve een succesverhaal. Ondertussen waren reeds enkele Nederlandstalige leerkrachten actief in Wallonië, maar sinds 2015 bleef het bij goede intenties, momenteel maken slechts twee Vlamingen van dat systeem gebruik. Omgekeerd ging geen enkele Franstalige leerkracht in de Vlaamse Gemeenschap aan de slag". Basisprobleem

is natuurlijk, om te beginnen, dat leraar Frans al meer dan een halve eeuw een knelpuntberoep is in Vlaanderen.

Oplissing of niet?

Dus kan CLIL inderdaad een oplossing bieden. Dit is immers een vorm van onderwijs waarbij een andere taal gebruikt wordt om leerstof aan te leren. Zo kan een school bijvoorbeeld kiezen om aardrijkskunde te geven in het Frans of geschiedenis in het Engels. Het doel is om actief gebruik te stimuleren van de nieuw aan te leren taal. Dit systeem werpt echter onmiddellijk heel wat vragen op. Leren de leerlingen wel voldoende de nieuwe taal? Wordt er wel voldoende aandacht besteed aan het oorspronkelijke vak? Zorgt CLIL er niet voor dat minder sterke leerlingen nog slechter gaan presteren?

Van de Craen weerlegt uitvoerig en gefundeerd de diverse kritieken op tweetalig onderwijs. Is CLIL elitair? Zogenaamde zwakke leerlingen in technische en beroepsscholen hebben eveneens baat bij de CLIL-aanpak. (p. 24) Hij gaat even uitvoerig in op de positieve ervaringen in Brusselse en Waalse basisscholen. CLIL is immers meer dan uitsluitend het leren van een taal. De methode berust op een actieve, prikkelende, gevarieerde en impliciete aanpak. Impliciet leren verwijst naar een leerproces dat niet-gestructureerd, niet geleid, holistisch en – in vele gevallen – onbewust (voor de leerlingen althans) gebeurt. In een CLIL-context betekent dit, dat weliswaar allerlei activiteiten plaatsgrijpen in de doeltaal, maar dat er geen expliciete aandacht aan woordenschat en grammatica wordt besteed. Langdurige eigen ervaring leerde me dat impliciet verworven vaardigheden in bijvoorbeeld Nederlands of geschiedenis veel meer beklijven dan wanneer ze expliciet worden aangebracht en ingeoeffend. Door het hele boek blijkt telkens weer dat de hele methode berust op een doordachte didactische strategie. Telkens weer lopen de voorbeelden impliciet over in vakoverschrijdend algemeen bruikbare studiemethodes, wat wij jarenlang beoogden met "leren leren."

Ondertussen maken we tevens kennis met Nederlandse voorbeelden, leren de Vlamingen het Nederlandse onderwijssysteem (en terminologie) kennen en de Nederlanders het Vlaamse onderwijs. In Nederland werken alle TTO-scholen samen in een landelijk netwerk, waarin docenten, coördinatoren maar ook schooldirecteuren delen in elkaars ervaringen en *good practices*. (p. 39) Zover zijn we in Vlaanderen nog niet.

Leren koken met CLIL

Voor uw recensent duikt ondertussen een ernstig probleem op wegens onvoldoende ervaring van concrete schoolervaringen op het CLIL-terrein. We hebben hier immers te maken met een handboek, een boek dat je letterlijk bij de hand neemt en je loodst doorheen de talrijke theoretische en praktische doolhoven. Je kunt het vergelijken met een kookboek, vol recepten.

De vergelijking is minder absurd dan op het eerste gezicht lijkt. In het uitvoerige hoofdstuk 5 Aan de slag met CLIL in de klas (vanaf p. 79) leveren de auteurs Liesbeth Martens, Katrien

Dewaele en An Jacobs vele tientallen voorbeelden van concrete in de dagelijkse praktijk uitgeteste lessen ... opgebouwd als een menu.

5.1. Opbouw van een CLIL-les of –lessenreeks (p 80)

Voorgerecht: Voorkennis activeren

- op het gebied van de vakinhouden
- op het gebied van de taal
- de leerlingen in de juiste 'mood' brengen

Hoofdgerecht

- Input: het leren van nieuwe inhoud
- Verwerking: het zich eigen maken van de nieuwe leerstof
- Output: met mondelinge en/of schriftelijke productie

Dessert

Evaluatie, reflectie: Wat hebben we geleerd?

Een paar voorbeelden uit de vele:

5.3.1 Wat is scaffolding?

Voor de klas staan in een CLIL-project is een uitdaging voor elke leraar: hoe ontsluit je de vakinhoud als die gegeven wordt in een taal die de leerlingen minder meester zijn dan de schooltaal? Het antwoord op deze vraag schuilt in het begrip scaffolding. Scaffolding is de juiste ondersteuning vinden op het meest aangewezen moment. Een leerling moet de leerinhoud stap voor stap kunnen ontdekken in de doeltaal en de nodige ondersteuning vinden om de leerstof te begrijpen en zich hierover te uiten in de doeltaal. (p. 118 e.v.)

En het hier nauw bij aansluitende multimodale input.

5.5.1 Wat is multimodale input?⁽¹⁾

We spreken van multimodale input wanneer verscheidene kanalen (visueel, geschreven, concreet, auditief...) worden ingeschakeld om inhoud aan te bieden. De CLIL-leraar voorziet idealiter in een dergelijke afwisseling aan soorten input, om diverse redenen.

(1) Onderaan de recensie op Histoforum, een *Bijlage* met een uitvoerige lijst visuele hulpmiddelen: films, PowerPoints, en apps. <http://histoforum.net/artikelen2017.html>

- Ten eerste zorgt het voor variatie. Variatie voorkomt dat leerlingen je les saai vinden, dat ze gaan afdwalen; zo blijven ze bij de les.
- Ten tweede appelleer je aan verschillende leervoorkeuren. Zo vinden eerder visueel ingestelde leerlingen net zo goed hun gading als leerlingen die zich beter voelen bij auditieve input of leerlingen die liever zelf op ontdekking gaan vanuit concreet materiaal. Afwisseling in soorten input zorgt ervoor dat zo veel mogelijk leerlingen de input 'mee' hebben en begrijpen.
- Ten derde wordt dankzij multimodale input niet alleen de inhoud, maar ook de talige input via verschillende wegen aangeboden. Op die manier is er eveneens meer kans dat deze inhoud beklijven. Redundantie of herhaling van inhoud of de taal is in deze fase geen probleem, integendeel. Het is zelfs aan te raden om de info die reeds in een korte video werd gebracht, daarna aan de leerlingen te presenteren in een geschreven tekst, of omgekeerd. Verscheidene soorten her-senactiviteit worden aangesproken, waardoor er meer kans is op duurzame her-senconnecties, en een dieper leren. (p. 176 e.v.)

Om af te sluiten. Dit boek is een van de belangrijkste onderwijspublicaties van de laatste jaren, over een uitermate belangrijke onderwijsontwikkeling: CLIL. Het behandelt zowel alle wetenschappelijke als praktische aspecten: vanaf een stappenplan in 10 punten voor de zorgvuldig geplande voorbereiding van leraren voorafgaande aan de introductie van CLIL op een school, tot en met de evaluatie van concrete lessen.

Gesprekken met nascholingscentra en de auteurs signaleren enkele pijnpunten. Het belangrijkste/meest dringende: CLIL-leraren verzuchten dat ze elk individueel – of in het beste geval, op grote scholen met enkele collega's – het lesmateriaal in een 'vreemde taal' zelf moeten opzoeken en samenstellen. Wat uiteraard een uitermate tijdrovende en zelfs ontmoedigende bezigheid is. In Vlaanderen bestaan op dit ogenblik geen uitgegeven vakcursussen: uitgeverijen oordelen publicatie van schoolboeken als niet rendabel wegens de te geringe oplage. Hopelijk kunnen we hier gezamenlijk in het komende schooljaar wat aan verhelpen. Alle hulp uit het werkveld is uiterst welkom!

Jos Martens

Interview met Piet Boncquet & Greet Verschatse

*N*ico Van Campenhout, stadarchivaris van Lokeren, maakte voor *Tijdingen* zijn 31ste interview, deze keer met het echtpaar Piet Boncquet en Greet Verschatse, beiden historici van Kortrijk en Leuven.

Geschiedenis verruimt je blik

Piet Boncquet en Greet Verschatse zijn van hetzelfde geboortjaar (1958) en groeiden op in en rond Kortrijk. Piet volgde les in het Sint-Amandscollege in Kortrijk en Greet in het *Spes Nostra*-instituut in Heule, nu een deelgemeente van de Leiestad. Al vroeg ontdekten ze elk hun interesse voor het verleden. In 1976 startten ze allebei hun studie geschiedenis aan de Kulak, waar ze elkaar leerden kennen. Na twee jaar Kortrijk en twee jaar Leuven behaalden zij beiden het diploma van licentiaat geschiedenis. Piet rondde daarna nog een opleiding archeologie (en kunstgeschiedenis) af. Greet behaalde een postgraduaat sociale en culturele antropologie. In 1984 trouwden ze.

Greet en Piet kende ik van naam en gezicht en van een paar sporadische ontmoetingen en gesprekken in 1978-1979, mijn laatste Leuvense academiejaar. Ik maakte opnieuw kennis met hen naar aanleiding van een colloquium (2013) en een boek (2015) over de Kortrijkse industrieel, krantenuitgever, politicus en kunstverzamelaar Tony Herbert (1902-1959). Zij toonden zich graag bereid tot een dubbelgesprek. Vóór en na het interview bij hen thuis in Kortrijk op woensdag 18 juli jongstleden werd er heel wat over en weer gemild. Waar dat allemaal toe heeft geleid, leest u hieronder.

Kunnen jullie even schetsen hoe jullie beroepsleven van start ging?

Piet: Vast werk vinden als historicus of archeoloog was in het begin van de jaren 1980 niet evident. Mijn eerste jobs waren tijdelijke projecten. Ik was enige tijd wetenschappelijk medewerker bij het toenmalig regionaal bezoekerscentrum Juliaan Claerhout in Kaster (Anzegem),

zo genoemd naar de West-Vlaamse priester, taalkundige en (amateur)archeoloog over wie mijn licentiaatsverhandeling archeologie handelde⁽¹⁾. Later werkte ik als archeoloog mee aan een opgravingscampagne in Rijsel. In 1985 werd ik zelfstandig journalist en, na een examen, redacteur in loondienst bij de krant *Het Nieuwsblad*. Geschiedenis verdween een beetje naar de achtergrond. Tijdens mijn opleiding in Kortrijk en Leuven had ik gelukkig geleerd hoe een begrijpelijke en toegankelijke analyse of synthese dient te worden geschreven, een vaardigheid die ik nog altijd goed kan gebruiken.

Greet: Ik had gehoopt in het onderwijs te kunnen werken en startte in een school in Heule als lerares met een tijdelijke opdracht. In 1985 kon ik aan de slag als stadsambtenaar in Kortrijk. Ik werkte een tijdje in de bibliotheek en schreef voor de stadskrant, tot ik bij de stedelijke musea terecht kwam. Daar werd ik ingeschakeld voor onderzoekswerk en het voorbereiden van tentoonstellingen. De opleiding geschiedenis kwam daarbij uiteraard zeer goed van pas, bijvoorbeeld bij de realisatie van het museum *Kortrijk 1302*, dat in 2006 werd geopend.

Speelt geschiedenis in jullie vrije tijd een rol?

Piet en Greet: Absoluut. Het is een reflex die je nooit meer loslaat. We zijn bestuurslid van *De Leiegouw*, een geschiedkundige vereniging in Kortrijk, die onder meer een algemeen gewaardeerd tijdschrift uitgeeft. Het wordt ook buiten de stad en de regio sterk geapprecieerd⁽²⁾. Het komt erop aan om plaatselijk kwaliteitsvol historisch onderzoek te stimuleren, te ondersteunen en te stroomlijnen. Zo'n vereniging levert ook een interessant netwerk op.

Wie was tijdens jullie opleiding geschiedenis in Kortrijk of Leuven jullie favoriete professor?

Piet: Vooral de professoren die een boeiend verhaal konden vertellen en durfden af te wijken van hun cursus, genoten mijn voorkeur. In Kortrijk ging ik graag naar de lessen van filosoof Paul Cruysberghs, die op een gemoedelijke manier omging met de studenten.

Greet: Luc Huyse liet mij aan de Kulak kennis maken met sociologie, een interessante discipline die nauw verbonden is met geschiedenis. Wist je dat hij opgegroeid is in dezelfde straat als mijn moeder in Heule-Watermolen? Hij kwam vroeger vaak op televisie met politieke analyses en publiceert nog geregeld opiniestukken in kranten en tijdschriften. Het was een voorrecht om van zo iemand les te krijgen. Het idee van "*in de buitenbaan*" een universitaire opleiding te volgen snapte ik wel⁽³⁾. Niemand in onze familie had het mij voorgedaan.

Welke medestudenten uit jullie universiteitsjaren zou je graag nog eens willen terugzien?

Piet en Greet: We zien nog vaak collega-studenten van destijds terug. We houden contact met de Kulakkers van ons jaar. Toen we in de tweede kandidatuur zaten, groeide ook met

(1) Juliaan Claerhout (1859-1929).

(2) Piet is bestuurslid sinds 1983, Greet werd voorzitter in 2008.

(3) Naar de titel van het boek *In de buitenbaan*. Arbeiderskinderen, universitair onderwijs en sociale ongelijkheid, dat Luc Huyse samen met zijn vakgenoot en Leuvense collega Lieven Vandekerckhove in 1976 publiceerde.

de groep eerstejaars een hechte band. Enkele heel goede vrienden van nu hebben we toen, meer dan veertig jaar geleden, leren kennen.

Heeft geschiedenis een (belangrijke) rol gespeeld in jullie beroepsloopbaan?

Greet: Bij mij meer dan bij Piet. Tussen 1997 en 2000 bestudeerde ik bijvoorbeeld een merkwaardig stuk in de museale collectie van de Stad Kortrijk: een kazuifel van de heilige Thomas Becket (ca. 1118-1170), aartsbisschop van Canterbury, die na een conflict met de Engelse koning werd vermoord. Ik zocht uit hoe die kazuifel in Kortrijk was terechtgekomen, uit welke textielsoort hij was gemaakt, welke legenden en waarheden de doortocht van Thomas Becket in Vlaanderen omringden en welke sporen daar nog van overbleven. Ik ontdekte de prachtige reliëkkistjes uit Limoges en de geschiedenis van de zogeheten *Becket Leaves*, een aantal rijkelijk geïllumineerde perkamenten over het leven van deze middeleeuwse prelaat, die tot 1986 in Kortrijk werden bewaard. Heel boeiend allemaal. Het onderzoek resulteerde in een tentoonstelling en een catalogus waarop ik nog altijd trots ben.

Piet en Greet: Geschiedenis speelt ook onbewust een rol in ons leven. Historische kennis leert je de actualiteit in een breder perspectief te plaatsen. Veel van wat nu gebeurt, vindt een oorzaak in het verleden. Het komt erop aan verbanden te leggen.

In welke beroepssituatie zijn jullie intussen aanbeland?

Piet: Ik ben sinds 2012, na een lange periode in loondienst bij de kranten *Het Nieuwsblad* en *De Tijd*, weer zelfstandig journalist en redacteur. Ik ben mijn eigen baas en voel me daar uitstekend bij. Ik heb een gevarieerde baan. Zo verzorg ik met een ploeg medewerkers van thuis uit elke avond de eindredactie van de regionale pagina's van *Het Nieuwsblad*. Ik redigeer ook boeken in opdracht voor verschillende uitgeverijen. Daarnaast schrijf ik mee aan allerhande publicaties, bijvoorbeeld de themanummers van *Knack Historia*. Veel van die opdrachten krijg ik via het communicatiebureau Xpair in Leuven. In 2015 verscheen bij uitgeverij Davidsfonds mijn boek *Liefen Leed* over prostitutie in de Eerste Wereldoorlog. Vooral het feit dat ik niet meer elke dag naar Brussel moet, maakt dat ik me veel vrijer voel en de opdrachten kan aannemen die ik wil. Ik beschouw dat als een grote luxe.

Greet: In 2014 werd in Kortrijk een tentoonstelling over spionage tijdens de Eerste Wereldoorlog georganiseerd. Daar deed ik heel wat research voor. Aansluitend maakten wij een educatieve website *Kortrijkbezet14-18*, een parcours met infosokkels en een stadsspel. Nu ben ik wetenschappelijk medewerker bij *Texture*, het enkele jaren geleden opengestelde textielmuseum, de opvolger van het vroegere Vlasmuseum.

Welke gebeurtenissen hebben jullie leven het meest gekleurd, en wat is jullie motto?

Piet en Greet: De geboorte van onze drie kinderen in 1986, 1988 en 1991. Dat waren unieke belevenissen, die in ons geheugen gegrift staan! Ze bepaalden een groot deel van ons leven. Als je er, als historici, op terugkijkt, is het merkwaardig dat je je nog zoveel details herinnert van vlak vóór, tijdens en na die drie geboortes.

Piet en Greet: Ons motto is dubbel, *keep on smiling* en *carpe diem*. Het klinkt cliché, maar humor maakt het leven zo veel aangenamer en lucht op.

Welk boek heeft tijdens jullie jeugd de meeste indruk gemaakt en bijgedragen tot wie jullie geworden zijn?

Piet: *Nineteen Eighty-Four* van George Orwell (1903-1950). Ik las het als tiener en was geweldig onder de indruk van deze fenomenale maatschappelijke analyse. Een weinig opbeurend verhaal, maar visionair. Nu is het vrijwel onmogelijk om nog iets te doen zonder dat de halve wereld kort daarna weet wat je hebt gedaan. Er heerst (sociale) controle tot in het absurde. Toen Orwell deze en een aantal andere voorspellingen aankondigde, leek dat allemaal totaal onmogelijk ...

Greet: Ik heb *Honderd jaar eenzaamheid* van de Colombiaanse Nobelprijswinnaar Literatuur Gabriel Garcia Marquez (1927-2014) gelezen tijdens mijn studententijd. Het opende mijn blik naar het doorleefde erfgoed van de Zuid-Amerikaanse cultuur. Ik vond de auteur een literaire reus en zijn beeldspraak deed mij duizelen.

Wat is de grootste zonde van deze tijd?

Piet en Greet: Het vluchtelingenprobleem dat we niet kunnen oplossen. Sommigen hebben te veel geld en goederen, velen te weinig. Het is heel dubbelzinnig dat onze maatschappij zoveel oplossingen biedt en geld investeert in geneeskunde, milieu, verkeer, cultuur en onderwijs, maar toch in een soort van ondoordringbaar, collectief egoïsme blijft steken als we moeten delen.

Hoelang kan je zonder internet?

Piet: Zolang als nodig is.

Greet: Minder lang dan ik denk. De reflex om snel iets op te zoeken zit er al goed in ...

Piet en Greet: Voor ons werk kunnen we allebei niet zonder.

Waar hebben jullie spijt van?

Piet en Greet: Van niets. Spijt hebben lost niets op. Wat ooit fout ging, kan je niet terugdraaien. Het is beter om vooruit te kijken en te zien wat je (beter) kan doen. Wij vinden het belangrijk om op een positieve manier een brede kring van familie, vrienden en kennissen te onderhouden. Dat levert fijne contacten op die je dagen kleur geven.

Welke menselijke eigenschap waarden jullie het meest?

Piet en Greet: Tolerantie. Tegenwoordig verdragen veel mensen nog maar weinig van elkaar. Sommigen slagen erin over alles te zagen en te klagen, ook al hebben ze een goed leven en niets tekort. Wat een verspilling van energie.

Welke reiservaring veranderde jullie leven?

Piet: Brazilië, met een ontzagwekkend volk, cultuur, klimaat en natuur. Deze reis heeft me geleerd om kleine ongemakken te relativiseren, nog meer dan ik al deed.

Greet: Griekenland met zijn prachtige geschiedenis en natuur. Het was ook mijn eerste echte reis, in 1977, alleen met een vriendin. De wereld ging open. Ik voelde mij zelfstandig en vrij, opgenomen in een waardevolle en historische Europese cultuur.

Piet en Greet: Onze eerste reis samen maakten we naar de Verenigde Staten van Amerika. Washington, Chicago, New York en de Twin Towers maakten een – letterlijk – grote indruk! Veel reizen is altijd belangrijk geweest voor ons. We zijn nieuwsgierig en leren graag bij. Het is goed toeven in je eigen leefomgeving, maar het is ook belangrijk om op tijd en stond de wijde wereld in te trekken om je horizon te verruimen.

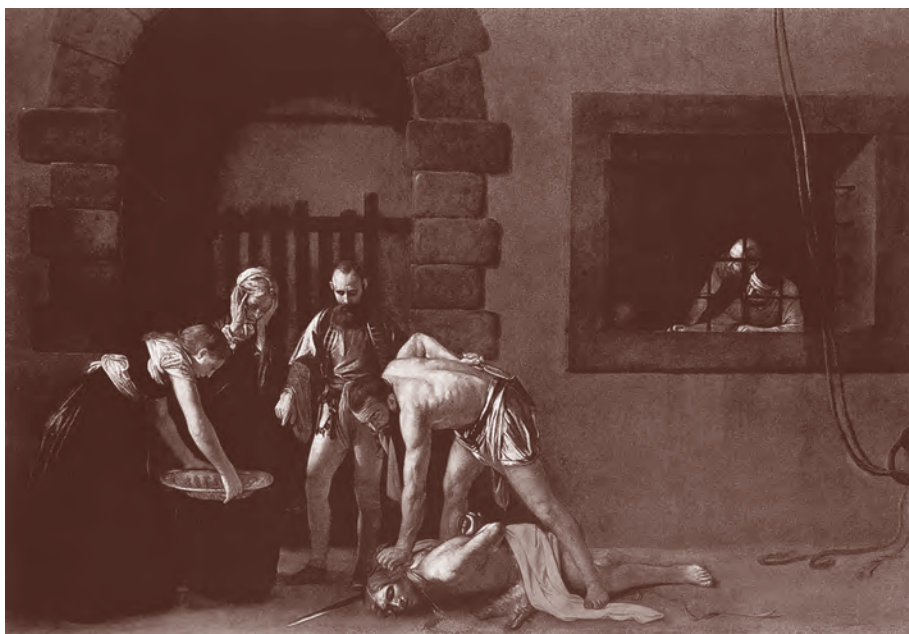
Welk kunstwerk heeft het meeste indruk gemaakt op jullie?

Piet: Heel veel kunstwerken, maar zeker het schilderij *Nighthawks* van de Amerikaan Edward Hopper (1882-1967). We hebben het kunnen bewonderen in het *Art Institute of Chicago*. De eenzaamheid die dit werk uitstraalt, snijdt mij nog altijd de adem af. De weinige klanten in het café zijn vooral bezig met hun eigen problemen. De tristesse is zo mooi en met een schitterend kleurenpalet in beeld gebracht, dat je er stil van wordt.

Greet: Dat is moeilijk, maar ik kies voor *De Zonnebloemen* van Vincent Van Gogh (1853-1890). Dat zou ik wel in huis willen ... Het meeste indruk maakte echter een doek van de Italiaan Caravaggio (1571-1610), *De onthoofding van Johannes de Doper*, in de kathedraal van La Valletta in Malta. Tussen de barokke en zeer weelderige marmeren en gouden versieringen in de kerk hangt dat doek op een prachtige plaats aan de zijkant. Het is op het eerste gezicht een heel donkere vlek. Maar dan zie je, van dichtbij, in felle lichtcontrasten het drama van de onthoofding uitgebeeld. Opzij kijken achter tralies enkele gevangenen toe. Ze zijn de stille getuigen van de misdaad. Zéér beklemmend.

Nighthawks van Edward Hopper

Caravaggio, De onthoofding van Johannes de Doper

Welke vorm van ontspanning geniet jullie voorkeur?

Piet en Greet: Boeken lezen, muziek beluisteren, concerten bijwonen, wandelingen of een fietstochtje maken, tentoonstellingen bezoeken, films bekijken, lekker eten, op bezoek gaan bij vrienden, zelf mensen ontvangen of samen uitstapjes maken ... Wat we niet vaak doen, is in de tuin werken. We hebben slechts een klein beetje groen – net genoeg! – voor en achter ons huis. We beschikken wel over een gezellig zonneterras.

Lezen jullie vaak historische boeken?

Piet en Greet: Zeker, zowel non-fictie als historische romans. Vaak ook iets er tussenin.

Piet: Ik heb onlangs *Alleen de wolven. Cultuur en crisis van het Westen 1918-1938* van de Duitse historicus en filosoof Philipp Blom gelezen. Schitterend geschreven. Van bepaalde auteurs apprecieer ik heel erg hun magistrale syntheses en eruditie, bijvoorbeeld wat de Britse historicus Tony Judt (1946-2010) publiceerde over de 20ste eeuw of de biografische en aanverwante studies van zijn landgenoot Ian Kershaw over Adolf Hitler (1889-1945). Boeken over de actualiteit of de meer recente geschiedenis boeien me. Zo heb ik *Mijn jaren met Obama* van Ben Rhodes, een naaste medewerker van de voormalige Amerikaanse president, klaarliggen. Binnenkort begin ik ook aan *De jaren zestig. Een cultuurgeschiedenis* van Geert Buelens, een Vlaming die Nederlandse literatuur(geschiedenis) doceert in Utrecht. Maar ik houd net zo goed van een (ont)spannende thriller.

Greet: Op reis had ik onlangs het boek *De Spaanse griep. Hoe de pandemie van 1918 de wereld veranderde* van de Engelse wetenschapsjournaliste Laura Spinney mee, een verhaal dat ik niet zo goed kende en dat aansluit bij mijn interesse voor de Eerste Wereldoorlog. Ik heb net ook *Kongokorset* uitgelezen, de debuutroman van de Vlaamse schrijfster Herlinde Leyssens, waarbij Belgisch Congo aan het begin van de 20ste eeuw als achtergrond fungeert. Ik heb veel belangstelling voor Afrika en de geschiedenis van dat continent en zijn culturen, wat teruggaat op mijn opleiding antropologie. Vaak interesseert mij ook de inbreng van vrouwen in de geschiedenis, twee dingen die in dit boek mooi samen aan bod komen. Verder houd ik ook van boeken over de Romeinse geschiedenis en cultuur. Onder andere die van de Engelse literatuurhistoricus Anthony Everitt over keizers, veldheren en redenaars uit die periode. Daar kan ik echt van genieten. Een heel mooi boek was ook *Het goud van de waarheid* van de Britse kunsthistoricus en publicist Iain Pears, waarin hij telkens vanuit het standpunt van een andere persoon een gebeurtenis uit de 17de eeuw belicht. Subliem hoe hij dat klaarspeelt. Ook de historische romans van het Italiaanse echtpaar Rita Monaldi en Francesco Sorti, respectievelijk classica en musicoloog, vormen schitterend 'leesvoer'.

Hoe ziet het huis van jullie dromen eruit?

Piet en Greet: Zoals het onze! Wij hebben in de loop der jaren veel tijd en werk geïnvesteerd in de inrichting van ons huis en in het verzamelen van geschikte meubels en decoratie. Onze woning werd gebouwd in 1936 in art-decostijl en dat wilden we ook in het interieur vertalen, onder meer met een eetplaats van het gerenommeerde Kortrijkse bedrijf *Kunstwerkstede De Coene*, passende lusters, servies en kastjes. Een puur linnen tafelkleed is onze jongste aanwinst. Zo krijg je bij ons in huis een kleine blauwdruk van de artistieke en ambachtelijke kwaliteiten van onze stad en regio.

Hebben jullie de historische microbe doorgegeven aan jullie kinderen?

Piet en Greet: Niet in de zin dat ze een opleiding geschiedenis gevolgd hebben. Onze dochter studeerde politieke en sociale wetenschappen en economie en onze twee zonen zijn IT'ers en werken in de computersector. Alle drie hebben ze een gezonde interesse voor het verleden en voor erfgoed. Als kind gingen ze vaak mee op bezoek naar abdijen, musea, oude stadjes en dergelijke. Dat was voor hen toen misschien wat veel. We merkten echter dat ze op school soms meer wisten dan andere kinderen over kunst of geschiedenis. Ze staken er dus altijd wel iets van op. Waar je als ouder enthousiast over bent, dat draag je over op je kinderen. Dat kan van alles zijn: sport, mode, muziek, architectuur, tuinieren of ondernemen, maar dus ook geschiedenis!

Nico Van Campenhout

Straffe historische verhalen De soldatenraad van Leuven

In 1911 maakte de Leuvense componist Arthur Van Oost de operette De zingende molens. Het stuk maakte hem enorm populair en bekend. Het werd zelfs in het Frans en het Engels vertaald – respectievelijk als Les moulins qui chantent en het minder voor de hand liggende The love mills. Nog tijdens de Duitse bezetting van Leuven in de Eerste Wereldoorlog in 1917 werd een spiksplinternieuw café geopend dat de naam van de operette droeg. Het bevond zich op het huidige nummer drieëntwintig van de Bondgenotenlaan – toen nog de Statiestraat, of de Rue de la Station. ‘Nevens den Stadschouwburg’, stond er op de promoaffiche. Nu tref je op die plek, waar je toen kon biljarten, bier drinken of zelfs overnachten (in chambres confortables nog wel, volgens dezelfde affiche), een Mister Minit aan. Op zich niet zo wereldschokkend – het is nu eenmaal niet dat Leuven weinig cafés telt – maar in november 1918 werden de Zingende molens even omgetoverd tot het hoofdkwartier van een heuse soldatenraad.

Rode vlaggen

Het is een weinig bekend verhaal uit de Leuvense geschiedenis, maar in de nacht van 7 op 8 november 1918 stopte in het station van Leuven een trein die vol hing met rode vlaggen. Die was op weg van Berlijn naar Brussel om daar de revolutie te verspreiden die heel Duitsland in zijn greep had. Daar waren op 3 november in de havenstad Kiel de matrozen van de Duitse *Hochseeflotte* aan het muiten geslagen. Naar Russisch model werd er een dag later een soldaten- en arbeidersraad opgericht. De revolutionaire koorts verspreidde zich ook in de bezette gebieden zoals België. De ‘rode’ trein bleef lang genoeg in Leuven om ook daar het revolutionair vuur aan te steken. Op 9 november kwamen Duitse soldaten samen op het Stationsplein (het huidige Martelarenplein), voor het standbeeld van Sylvain Van de Weyer (waar nu het Martelarenmonument staat) en richtten een soldatenraad op.

Diezelfde avond en nacht werd het station gebombardeerd door geallieerde vliegtuigen. In de avond van 10 november werd dit nog eens herhaald. De Britse luchtmacht had in totaal

26,000 kilogram bommen geworpen op de spoorwegpunten van Leuven, Luik en Charleroi. Doelwitten waren blijkbaar de Duitse munitietreinen, maar in Leuven werden ook enkele ziekenwagens geraakt. Toen op 11 november ook nog eens het nieuws doorsijpelde van de ondertekende wapenstilstand, schoot de pas ontstane soldatenraad in actie. Duitse soldaten verzamelden zich weer op het Stationsplein. Ditmaal trok er een heuse stoet door de stad, met vooraan alle leden van de soldatenraad – herkenbaar aan hun rode insignes en dito vlaggen – gevolgd door verschillende honderden ongewapende soldaten. Het overgrote deel van de Leuvense bevolking hield zich echter afzijdig. De herinneringen aan augustus 1914, toen Leuven in brand werd gestoken, lag nog vers in het geheugen. Alleen in de arbeidersbuurten kon de raad op wat sympathie rekenen.

Soldatenraad

Vervolgens trok de stoet naar De Proletaar in de Mechelsestraat, het hoofdkwartier van de Leuvense socialisten. Vanuit het raam van het gebouw gaf de leider van de raad een speech, in het Duits. Vermoedelijk probeerden de opstandige soldaten om naast de soldatenraad ook een arbeidersraad in het leven te roepen en de socialisten voor hun kar te spannen, maar daar kwam niets van in huis. De Belgische Werkliedenpartij had al kenbaar gemaakt dat ze van revolutie niets moesten weten.

De soldatenraad begon zich ondertussen ook te organiseren en lokalen in het Leuvense over te nemen. Hoofdkwartier was, zoals al in het begin vermeld, café *Aux Moulins qui chantent*,

oftewel *De Zingende Molens*. De administratie werd gerund door ene Spitz, een Duits onder-officier. Een andere afdeling bevond zich in het Heilige Drievuldigheidscollege op de Oude Markt. Heel het plaatselijk bestuur werd al snel overgenomen door de raad. Iedereen moest een vrijgeleide hebben, van de politie tot zelfs de Duitse plaatscommandant, generaal Lübbert. Die moest, net zoals iedereen en ongetwijfeld tot zijn grote persoonlijke ergernis, gewoon mee in de lijn aanschuiven met de rest.

De bevolking ondervond eigenlijk weinig hinder van het bewind van de soldatenraad. Die kreeg het namelijk al snel moeilijk met andere Duitse soldaten die terug kwamen van het front en zich vijandig tegen de raad opstelden. Na de wapenstilstand van 11 november was het Duitse leger immers langzaam aan het terugsjipelen naar Duitse bodem en kwamen er geregeld nieuwe gezichten opduiken in het Leuvense. De raad had vooral last van terugkerende officieren, die de revolutionaire tekens van de soldaten wilden verwijderen.

Verzet tegen de Soldatenraad

Eén van die terugkerende officieren was niemand minder dan prins Eitel Friedrich van Pruisen, de tweede zoon van de Duitse keizer. De prins bevond zich op 19 november al een paar dagen in Leuven en had zich daar verschanst in het huis van baron Descamps, samen met soldaten die hem trouw gebleven waren en die machinegeweren op het huis hadden geïnstalleerd. Niet zonder enig leedvermaak meldde de krant *Het nieuws van den dag*: 'Ze zullen hem wel uitslaan als hij niet haast om de plaats te poetsen!'

Het Belgische leger zat ondertussen ook niet stil: de manschappen, vergezeld van koning Albert I, deden gestaag intrede in de bevrijde Belgische steden. De soldatenraad zag in dat ze het zelf ook niet lang meer kon volhouden in Leuven. De revolutie was nooit echt van de grond gekomen bij de burgerbevolking, op de occasionele steunbetuiging vanuit enkele arbeiderswijken na. Eerst verkochten ze nog een deel van het meubilair van het Heilige Drievuldigheidscollège, tot grote verontwaardiging van de pater overste van het collège. In de nacht van 19 op 20 november 1918 vertrokken de laatste Duitse soldaten richting Duitsland.

Duitse terugtocht

Het was nog onrustig in Leuven. De Duitsers hadden in hun aftocht ongeveer 1400 treinwagons achtergelaten op de sporen, die onder handen genomen werden door 'het uitschot van het volk'. Die plundersaars kregen ook de hulp van tweeduizend Russische krijgsgevangenen soldaten die in de werkhuizen van de *Usine des Corps Creux* in de stationsbuurt vastzaten. Toen de Leuvense politie tussenbeide wilde komen, werd ze prompt op geweerschoten onthaald. Blijkbaar hadden de laatste Duitse soldaten die nog in het station zaten, op de plunderende menigte geschoten. Die had zelf ook vuurwapens bemachtigd en schoot onmiddellijk terug, ook op de politie. Als bij wonder vielen er geen slachtoffers.

De terugtocht van de Duitse soldaten verliep bovendien in straten zonder enige verlichting omdat er geen gas meer voorhanden was. In de vroege uren van 20 november waren de laatste soldaten uit Leuven vertrokken. Het gemeentebestuur stuurde diezelfde dag een expressbrief met vraag voor versterkingen naar de plaatscommandant van Mechelen en de generaal van de ruitery te Brussel. Om 20 uur verschenen op de Grote Markt een detachement karabiniers te fiets en twee eskadrons van de ruitery, die in de daaropvolgende dagen het oproer neersloegen. Op 21 november staken enkele Leuvenaars de kiosk op de Grote Markt in brand waarop de bezetter zijn aankondigingen had geplaatst. Niet alleen Duitse symbolen zoals de kiosk werden neergehaald. Die avond werd een huis op de hoek van de Grote Markt en de Brusselsestraat met stenen bekogeld. Het huis behoorde aan de notoire Leuvense activist 'rosse' Lekenne. Lekenne zelf was toen al niet meer in Leuven. Samen met enkele andere prominente activisten was hij in het kielzog van de Duitsers richting Duitsland vertrokken.

De rust keert langzaam maar zeker weer in het Leuvense. Op 22 november vielen er wel nog twee doden toen een trein vanuit Landen vlakbij het station van Leuven ontplofte. Bij nader onderzoek bleek dat er een springtuig op de sporen was achtergelaten. *Het nieuws van de dag* wees meteen met een beschuldigende vinger richting de Duitse soldaten. Het stadsbestuur richtte een Gemeentelijke Wacht op, waarin alle mannelijke burgers vanaf 21 jaar verplicht moesten dienen. Tegen het einde van de maand november was de oorlog eindelijk voorbij voor de Leuvenaars, die zich nu volop konden richten op de wederopbouw van de stad.

Tarek Peeters

Literatuurlijst:

- J. Brepoels, *Wij zijn de bouwers van een komende aarde. 125 jaar socialisme in Leuven*, Leuven, 2011.
- J. Florquin, *Ten huize van ... Gesprekken met: Louis-Paul Boon, Prof. dr. Garnt Stuiveling, prof. dr. Pierre Brachin, Leo Delwaide, Leo Magits, Armand Preud'homme, Paul Struye, Kardinaal Suenens*, Leuven, 1972.
- C. Gheude, *Nos années terribles 1914-1918. Tome troisième – La Libération*, Brussel, 1919.
- P. Staes, *Het socialisme in Leuven tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Leuven, 1982.
- R. Uytterhoeven, *Nostalgia Lovaniensis. Rik Uytterhoeven vertelt in prentbriefkaarten*, Leuven, 2000.
- E. Van Ermen (ed.), *Van Petermannen en koeienschietters. Kroniek van Leuven*, Leuven, 1998.
- De Belgische Standaard*, 22 november 1918.
- De Gentenaar – De Landwacht – De Kleine Patriot*, 19 november 1918.
- Het nieuws van den dag*, 22 november en 24-25 november 1918.
- Het Vaderland*, 18 november 1918.
- Nieuwe Rotterdamsche Courant*, 11 november 1918.

Geschiedenis in het nieuws

In *De Standaard* van 13 september 2018 stond een artikel "Is deze wereldbol van Da Vinci?". Het gaat om een struisvolgelei waarop een wereldkaart werd gegraveerd met een vrij correcte afbeelding van de noordelijke kusten van Zuid-Amerika, terwijl Noord-Amerika niet meer is dan een groep eilandjes, zoals Isabel en Spagnolla. Daarmee worden uiteraard La Isabella en Hispaniola bedoeld, die Columbus ontdekte tijdens zijn eerste ontdekkingsreis van 1492.

De Vlaming Stefaan Missine, projectontwikkelaar in Wenen, kocht het ei in 2012 op de *London Map Fair*. Sindsdien probeert hij te bewijzen dat het gaat om de oudst bekende afbeelding van het Amerikaanse continent. Volgens CT-scans is het ei alvast te situeren rond 1500. Het zou als mal hebben gediend voor de bekende koperen globe van Hunt-Lenox, bewaard in de *New York Public Library* en gedateerd rond 1510.

Messine gaat echter nog een stap verder en beweert dat het ei vermoedelijk uit het atelier komt van Leonardo da Vinci, ja zelfs dat de meester persoonlijk de globe graveerde. Omdat experts vaststelden dat het ei gegraveerd werd door een linkshandige, was dat koren op de molen van Messine. Een bijkomend argument is het feit dat de diameter van de aarde volgens de globe ongeveer 7000 mijl bedraagt, wat precies overeenkomt met wat Da Vinci zelf beweerde. Wordt zeker vervolgd!

Canvas Curiosa

*M*isschien hebt u ze ook al gelezen op de website van Canvas: de “Canvas Curiosa” met leuke en informatieve stukjes tekst, altijd knap met prenten en foto’s opgeleverd, over feiten en raadsels in de marge van de geschiedenis. Ik ontdekte de collectie tijdens een zoektocht naar gegevens over Margaretha van Oostenrijk, landvoogdes in Mechelen († 1530) en stuitte op het stukje “De Maag van Margaretha” over een urne met haar maag en ingewanden, die onlangs in de Mechelse Sint-Pieters en Sint-Pauluskerk werd ontdekt onder de nieuwe vloer. Het viel me meteen op dat het stuk met veel competentie was geschreven. Toeval was dat niet, want de auteur Koen de Vos is van Mechelen afkomstig.

Op zoek naar de urne van Margaretha

Koen de Vos is de zoon van de Vlaamse acteur Mandus de Vos (1935-1996), beter bekend als Verastenhoven in het bekende feuilleton *De Collega's*. Koen De Vos studeerde kunstgeschiedenis in Leuven van 1981 tot 1987 en werd later journalist en editor op de VRT. In januari 2016 maakte hij voor de website een eerste stukje over het donkere verleden van de Reyerslaan, naar aanleiding van een uitzending van “Publiek Geheim”. Hij kreeg de smaak te pakken en vanaf 2017 werden het stukjes om de veertien dagen en later zelfs om de week. Samen heeft hij er ondertussen een honderdtal bijeen geschreven. Ik kan ze hartelijk aanbevelen, want ze zijn altijd met zorg gemaakt en mooi geïllustreerd. Ter kennismaking zijn enkele Weetjes (NB. onze rubriek “Wist je dat?”) in deze *Tijdingen* geput uit de Canvas Curiosa.

Alle stukjes vertellen verhaaltjes uit een nabij of zelfs ver verleden, zoals “Katharen in Vlaanderen” of “Carausius, keizer uit de Lage Landen”. De meeste hebben wel ergens een band met ons land, maar doorgaans een verrassende band, zoals “De Belgische muze van Degas” (voor ‘La petite danseuse’ stond een Belgisch danseresje model) of “De Belgische mirakel-priester van Pittsburgh” (over de grootste reliekenverzameling ter wereld). Kunst komt meermaals aan bod, wat niet verwonderlijk is voor een kunsthistoricus, zoals “Het morbide genie van Antoine Wiertz” of “Käthe Kollwitz in Vladlo”. De Vos heeft ook een opmerkelijke voorkeur voor geheimzinnige plekken of gebouwen, zoals “Het droeve lot van Rubens’ Hooghuis in Doel” of “De Ursulinen en de geheime kamer”. Maar hij is op zijn best met totaal van de pot gerukte onderwerpen, zoals “De Heilige Voorhuid van Antwerpen” of “De ingemetselde katten van Mechelen”. Regelmatig speelt hij in op de actualiteit, zoals met “Zoutelande, kun-

stenaarsdorp in Zeeland" (n.a.v. het succesvolle liedje Zoutelande) of "Vermeer, Van Eyck en The Handmaid's Tale" (over de bijzondere kostumering van dit beruchte feuilleton op Eén).

Een mooi voorbeeld van zijn creatieve zoektocht naar leuke onderwerpen is "Vlaamse trouwkapellen in Japan", dat als volgt begint:

"Tijdens één van mijn vele prospectiereizen voor de Canvas Curiosa-artikels kwam ik in Osaka, Japan, terecht ... Ik zal al maar stoppen, want de eerlijkheid gebiedt mij te zeggen dat ik nog nooit in Japan ben geweest en al helemaal niet op kosten van Canvas. Met mijn Canvas-budget geraak ik met moeite nét over de Belgische grens. Maar ook in eigen

Trouwkapel in Osaka

land vinden we onderwerpen met verrassende internationale vertakkingen. Zoals het curieuze verhaal over de Vlaamse trouwkapellen in Japan. Lezers uit Aalst en Oostende, opgelet!"

En dan gaat hij nader in op de bewuste trouwkapellen in de hotels van de Monterey-keten, o.m. de "Chapel Goedele" in Osaka, die volgens de website ontleend is aan Brugge. Maar De Vos stelde vast dat het in werkelijkheid ging om de Sint-Goedelekapel in Moorsele. "Brugge" klinkt beter in Japan, maar het is ook misleidend. Want De Vos ontdekte dat nagebootste kapellen uit Engeland door de Japanse keten betaald werden voor portretrecht, terwijl die van Moorsele van niets wisten en ook geen cent hebben gezien. Wat een editor op een redactie al niet kan uitvlooien. Hij zou een prima redacteur zijn voor *Tijdingen*, maar die kunnen wij dan weer niet betalen.

Sint-Goedelekapel in Moorsele

Edward De Maesschalck

Rudi Vranckx over “Mijn kleine oorlog”

Onze voorzitter, Karen De Windt, las niet enkel het jongste boek van Rudi Vranckx, maar ze was ook aanwezig bij de voorstelling in het auditorium van het Stuk. Van het interview door Martine Tanghe, krijgt u de beste passages te lezen.

**Rudi Vranckx, *Mijn kleine oorlog*.
Dertig jaar aan het front, 2018,
Uitg. Horizon, 432 p.**

Het boek *Mijn kleine oorlog: Dertig jaar aan het front* is een serieuze klepper geworden. In iets meer dan 400 bladzijden lees je over dertig jaar oorlogsjournalistiek. Er zijn kaarten, een bibliografie, en verhalen: over Roemenië, de Golfoorlog, het Joods-Palestijns conflict, Afrika, Afghanistan, Irak en de komst van de jihadi's. In korte hoofdstukjes vertelt Rudi over de mensen die hij ontmoette, over hoe hij al die oorlogen ervoer en over de gebeurtenissen die over een tijdspanne van dertig jaar plaatsvonden. Het is een persoonlijk boek, dus verwacht geen geschiedkundig epistel. Het is eerder een aaneenschakeling van momentopnames, die ons toelaten om een beeld te vormen van het dagelijkse leven van een oorlogsjournalist en van mensen in oorlogsgebied. Het boek leest vlot weg, maar zorgt er ook wel voor dat je je vragen stelt.

Interview

Op 2 oktober 2018 stelde Rudi Vranckx zijn nieuwe boek voor. Hij deed dat in Leuven, in het auditorium van het Stuk. Martine Tanghe stelde hem enkele interessante vragen, en zo kregen we een blik achter de schermen van de reportages die Vranckx maakt. Het ging regelmatig ook over zijn geschiedenisstudies. Hier vindt u enkele van de interessantste vragen en antwoorden terug. De volledige voorstelling is gefilmd, en kan u vinden op onze facebookpagina. De voorstelling begon trouwens met een terecht applaus voor Rudi Vranckx, gezien hij net de prestigieuze Carnegie Wateler Vredesprijs in ontvangst mocht nemen.

Over oorlogen heb je veel gepraat met, en vooral geluisterd naar je grootvader. Het lijkt alsof je geschiedenis ging studeren en journalist bent geworden door wat je gehoord hebt van je grootvader.

Absoluut. Mijn grootvader was mijn held. Aan de keukentafel vertelde mijn grootmoeder over de Tweede Wereldoorlog, maar zelf zei hij er niet zo veel over. Wat mij daar vooral van intrigeerde, waren de vragen van "Wat is oorlog? Wat is geweld?". Ik vroeg hem altijd of hij mensen had moeten neerschieten, maar daar wou hij nooit op antwoorden. Zo leerde ik dat stilte ook erg veelbetekenend kan zijn. Bij mijn grootouders keek ik ook tv. Ik zag er bijvoorbeeld de beelden van de lijzakkens die uit Vietnam terugkwamen. We praatten daar toen ook veel over. Ik was daar echt wel veel mee bezig.

Je zegt in je boek dat oorlogsverslaggeving het verhaal van gewone mensen in ongewone omstandigheden is.

Dat is ook zo voor mij. Ik versla geen oorlogen om hen ginder een lesje te leren, maar om een beeld naar hier over te brengen over oorlog. En dat kan je het beste doen door gewone mensen te portretteren. Zo krijg je ook de mensen mee. Toen ik op de redactie over de Intifada moest spreken, heb ik dat heel hard gemerkt. In het begin vertel je te moeilijk. Ik heb geschiedenis gestudeerd, dus ik wou les geven daarover. Maar je zag dat de ogen wat glazig werden, en dan weet je dat niemand je begrijpt. Wanneer je over de gewone mensen en hun gewone verhalen vertelt, kan je de mensen hier meenemen in hun geschiedenis. En nu ja, in het begin was het ook uit noodzaak. Als reporter uit een klein land, stond je ook altijd achteraan in de rij, en zocht je het verhaal elders.

Wat je ook doet is de zogenaamde schoonheidsfoutjes van de krijgsgeschiedenis laten zien, de collateral damage tonen en zelfs aanklagen. Ben je dan nog altijd een neutrale journalist?

Dan ben ik neutraal en verontwaardigd. Dat hoeft niet contradictorisch te zijn. In Afghanistan heeft Obama bijvoorbeeld drone-aanvallen gedaan. Er wordt ontkend dat er burgerslachtoffers zijn, en dat wordt zelfs in het congres in Amerika verklaard. Maar wanneer je in Afghanistan komt, vind je getuigen die zeggen dat er wel burgerslachtoffers zijn. Mensen reisden tot een hele dag om mij te komen vertellen hoe zo'n drone-aanval een dubbele bruiloft heeft geraakt. De les voor ons is niet om dat te kunnen onthullen, maar om in te zien dat daardoor die hele stam van die trouwende families gezworen vijanden zal zijn van het Westen. Op die manier verlies je dan volgens mij een oorlog, zeker als je al die schoonheidsfoutjes optelt.

Van waar komt eigenlijk jouw fascinatie voor het Midden-Oosten?

Ik heb geschiedenis gedaan – en dit is de goede uitleg – dus dat fascineert me. Na al die jaren leer ik er telkens bij, en dat prikkelt mij. Maar het is ook wel zo dat iemand ooit eens onze stamboom heeft uitgezocht. In de Middeleeuwen zou dan een van mijn voorouders op kruistocht zijn vertrokken. [lacht]

Na 9/11 moest je naar Kaboel gaan, maar dat was makkelijker gezegd dan gedaan. De Amerikanen raakten daar wel, mee met het leger, en zij deden aan wat jij "patriotic journalism" noemt.

Pas op, uiteindelijk zijn die Amerikanen er niet vroeger geraakt hoor. Zij deden wel aan *patriotic journalism*, omdat zij dachten dat dat de snelste weg was, met het leger mee. Het viel toen op als nieuw fenomeen: je kon niet meer de nodige afstandelijkheid tonen in je reportages. Of toch niet bij hen. Er was daar een reporter van Fox News, die live-uitzendingen deed waar hij dan met zijn revolver liep rond te zwaaien. Hij zei dan dingen zoals "ik weet niet wat ik zou doen als ik Osama Bin Laden zou tegenkomen: hem neerschieten of hem een vraag stellen". Volgens mij is dat geen journalistiek meer.

In Irak had je dan twee soorten journalisten, de embedded journalisten die met het leger meegingen, en de unilateral journalisten, zoals jij, die clandestien het land moesten zien binnen te raken. Kon je je eigenlijk gemakkelijk laten embedden?

Ik zou mij zeker laten embedden als het zou gekund hebben. Elk excuus was goed om mijn werk te kunnen doen. Het kon echter niet, omdat België niet in de *coalition of the willing* zat. Degenen die embedded journalist mochten zijn, Engeland, Amerika, zij waren lid van die *coalition of the willing*. Maar goed, uiteindelijk was dat niet altijd een voordeel. Mijn Nederlandse collega was wel een embedded journalist, maar die stond dan op een lijst om het land binnen te gaan zo'n twee maanden na de invasie. Dat is dan ook weer nutteloos. Als unilateral journalist zijn wij dan clandestien via Koeweit in een zandstorm maar binnengereden. Voor de embedded journalists waren wij wel een soort luis in de pels. Ik werd daar echt boos van. Een oorlog is te belangrijk om met zo'n commerciële spelletjes mee te doen. Het leek wel of de grote, Angelsaksische, stations de rechten op de oorlog hadden gekocht. Ze gingen ons zelfs verklikken zodat wij onze beelden niet buiten kregen. Dat is gewoon een schande.

Journalistiek is ook ingaan tegen de newsspeak, fake news. Twintig jaar geleden vroeg je je al af hoe je geschiedvervalsing en propaganda kon tegengaan. Hoe probeer je de waarheid te vinden?

Dat is nu echt het allerswaarste geworden. Hetgeen dat mij tegenwoordig het meeste pijn doet. Er worden tegenwoordig zo veel leugens verkocht. Ze mogen zeggen dat ik mij vergis, zeker, maar ze mogen niet systematisch aan uw intentie om de waarheid te gaan zoeken twijfelen. Dat is wat men nu aan het doen is. Men is de intentie van journalisten om de waarheid te gaan zoeken in twijfel aan het trekken, uit propaganda-overwegingen. Men, dat zijn de extreme populisten van deze wereld. Dat is gevaarlijk. Onze geloofwaardigheid is het enige wat we hebben. Daarom pleit ik ook voor transparantie bij journalisten. Maar we moeten ook onze vergissingen durven toegeven, want dat kan gebeuren. Het stopt voor ons echter wanneer ze ons gaan labelen als mensen die bewust fouten maken. We kunnen dit tegengaan door zelf te gaan kijken naar de feiten, en door open te zijn over wie en waar we zijn. Als je een embedded journalist bent, en je bent met het leger onderweg, geef dat dan toe. Als ik met een Koerdische militie onderweg ben, zeg ik dat ook gewoon.

Als journalist moeten we ons ook steeds gaan vernieuwen. Met alle sociale media en de beelden die online gezwierd worden, moeten wij gaan onderzoeken, in de echte wereld, of deze beelden echt zijn. Gaan onderzoeken of we een spoor terugvinden hiervan, van mensen die dit gezien hebben, van familie van de personen op beeld, ... En als we in de echte wereld kunnen bevestigen wat we op sociale media zien, dan kunnen we dat naar buiten brengen. Ik heb ook medewerkers die heel sterk zijn in de eerste online check uitvoeren om te zien of zo'n beeld wel correct is. Ik ben liever niet degene die nieuws als eerste naar buiten brengt, als dat zou betekenen dat ik niet eerst heb kunnen nagaan of het wel echt waar is. Iedereen is tegenwoordig journalist met zijn smartphone, maar er is ook veel propaganda.

Tot slot: went oorlog?

Ik zou willen zeggen dat het niet went. Maar de waarheid is dat het ergens wel went. Als je het 30 jaar doet, is het een deel van je bestaan geworden. En dus went het wel een beetje.

Karen De Windt

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat het eiland Testerep vóór de Vlaamse kust in 1394 is verdwenen?

Aan onze kust lag ooit het eiland – 15 km lang – Testerep, van het vasteland gescheiden door een getijdengeul. Sinds 992 behoorde het toe aan de Sint-Pietersabdij van Gent en deed toen dienst als schaapsweide. Er werden echter dijken aangelegd en de zeearm werd ingepolderd, zodat het eiland geleidelijk een schiereiland werd en ten slotte één geheel werd met het achterliggende land. Aan de Westzijde ontstond het dorp Westende, in het midden Middelkerke en aan de Oostzijde Oostende. Tijdens de rampzalige Sint-Vincentiusstorm van 22 januari 1394 werd het voormalige eiland grotendeels door het water verzwolgen. De bewoning schoof op naar het binnenland en de vroegere gebouwen werden aan de golven prijsgegeven. De huidige kustlijn loopt zowat halverwege door wat vroeger Testerep is geweest. Bij scans van de zeebodem vindt men nog heden structuren, die wijzen op middeleeuwse haveninstallaties, en dat enkele honderden meters voor de huidige kust van Oostende. *Meer in Canvas Curiosa!*

Historische publicaties

*V*an de talloze historische publicaties die tijdens het voorbije jaar verschenen, heeft de redactie er vier speciaal tegen het licht gehouden: twee over WO I, één over WO II en ten slotte één over koning Boudewijn.

Johan Ickx, *De oorlog en het Vaticaan. Geheim verzet na de brand van Leuven in 1914*, Uitg. Lannoo, 260 p., € 22,50

Het gebeurt niet dikwijls dat ik bij het lezen van een boek naar adem moet happen, maar toen ik het verslag las van rector Ladeuze (die zijn naam schonk aan het plein vóór de bibliotheek) over de Brand van Leuven, voelde ik me compleet van de kaart. Dat verslag, opgesteld in maart 1915 en bestemd voor paus Benedictus XV, wordt als bijlage in het boek gegeven. Wat honderd jaar lang verloren leek, werd door auteur Johan Ickx teruggevonden in de archieven van het Vaticaan. Het verslag is zo indringend en overtuigend dat je nu wel zeker weet wat er in die vreselijke augustusmaand van 1914 in Leuven werkelijk is gebeurd. Het zou een half jaar duren (tot september 1915) eer de paus eindelijk het verslag in handen kreeg, want het werd al die tijd door hoge prelaten op een zijspoor gehouden. De waarheid was immers te verschrikkelijk: de Duitsers hadden de brand van Leuven niet enkel vooraf beraamd, maar het hele verhaal van de Leuvense "francs-tireurs", dat als voorwendsel diende om Leuven plat branden, was volledig uit de lucht gegrepen. Meer nog: de Duitsers hadden met opzet zelf geschoten (op tien plaatsen tegelijk op een afgesproken uur) om de Leuvenaars de schuld te kunnen geven en tot represailles over te gaan.

Enig protestants misprijzen van de hogere legerleiders tegenover het katholieke Leuven was niet vreemd aan hun fatale beslissing. Dat bleek overduidelijk uit het bevel van de legeroversten om ook de benedictijnerabdij op de Keizersberg af te branden. De man die deze opdracht moest uitvoeren was de Pruisische jurist en officier Gustav Reinbrecht. Na onderzoek bleek echter dat er in de abdij noch monniken noch wapens werden gevonden. Meer nog: de monniken waren gevlucht naar het klooster Mara-Laach in Duitsland. Reinbrecht weigerde daarom de abdij plat te branden, reden waarom hij als straf naar het front in Noord-Frankrijk werd gezonden, waar hij al in september 1914 zou sneuvelen. De man werd in 2016 herdacht door familieleden, die in de abdij een gedenkplaat lieten aanbrengen. Op dat verhaal gaat de auteur echter niet in, omdat hij zich vrij strikt houdt aan de diplomatieke

geschiedenis van de gebeurtenissen. Het totale plaatje van de brand in Leuven moet nog geschreven worden.

Johan Ickx is licentiaat in de godsdienstwetenschappen en doctor in de kerkelijke geschiedenis. Sinds 2000 is hij archivaris van het Pauselijk Instituut Santa Maria dell'Anima. Hij is verantwoordelijk voor het historisch archief van de sectie voor buitenlandse betrekkingen van het Vaticaan. Bij de herdenkingen van het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog organiseerde het Pauselijk Comité voor Historische Wetenschappen in 2014 een groot colloquium. Johan Ickx nam deel aan de voorbereiding ervan en werd uitgenodigd om er een lezing te houden over de Katholieke Kerk in België tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het was de bedoeling dat hij ook een bijdrage zou schrijven die na het colloquium gepubliceerd zou worden in de aktebundel. Zijn onderzoekswerk voor dat artikel bracht echter onverwachte ontdekkingen met zich mee, waaraan dit boek zijn oorsprong dankt.

Het gaat om een geheim rapport, toe te schrijven aan Mgr. Paulin Ladeuze, en aantekeningen bij dat rapport van een onbekende hand. Die bleken toe te behoren aan niemand minder dan Mgr. Eugenio Pacelli, de latere paus Pius XII. Tegelijk sprongen een aantal nota's en telegrammen in het oog, die een heel intense activiteit van de Vaticaanse administratie suggereerden met betrekking tot twee prangende thema's: de brand van Leuven en de vermeende gijzeling van kardinaal Mercier. Archiefmateriaal uit Brussel en Leuven zou eveneens een schat aan informatie prijsgeven, ook al was er inmiddels sinds de feiten honderd jaar verstreken. Een nieuwe studie van de briefwisseling van Mgr. Simon Deploige (die een belangrijke rol zou spelen als een diplomatieke geheim agent tussen Leuven en Rome) in het Rijksarchief te Brussel gaf verrassende details prijs, die in de richting wezen van een geheime groep met personen van verschillende nationaliteiten, actief in Rome en bij de Heilige Stoel. Hun doel was vooral de neutrale houding van de paus te veranderen. Uit het boek blijkt eveneens dat de pauselijke nuntius Tacci in Brussel en vooral zijn zaakgelastigde Mgr. Emanuele de Sarzana in deze hele affaire een dubieuze en kwalijke rol hebben gespeeld, waarop ze later zouden afgerekend worden.

Het boek is zo ophefmakend dat het ondertussen reeds vertaald werd naar het Frans en het Italiaans. Jan Ickx slaagt er wel niet in de indrukwekkende schrijfstijl van Mgr Ladeuze te

evenaren. Hij gebruikt graag ingewikkelde zinsconstructies, alsof het om Latijn ging, wat het lezen soms wel wat vermoeiend maakt. Het voetnotenapparaat is, zoals het past bij dergelijke delicate materie, zeer omvangrijk. En ook de foto's ontbreken niet. Hoe dan ook, lijkt dit boek verplichte lectuur voor alle Lovanienses.

Edward De Maesschalck

Leen Engelen en Roel Vande Winkel. *Cine Zoologie. Hoe film de Antwerpse dierentuin heeft gered.* Antwerpen, 2018, 104 p.

De Antwerpse Zoo bestaat in 2018 175 jaar. Het is de gedroomde aanleiding voor historisch onderzoek naar deze lange en rijke geschiedenis. Filmhistorici Leen Engelen en Roel Vande Winkel belichten een tot nu toe weinig bekend, maar erg boeiend en belangrijk aspect hiervan. Cine Zoologie was de naam van de bioscoop die de directie in 1915 liet inrichten in de feestzaal van de zoo. Hiervan bleef een uniek archief bewaard dat te raadplegen is in het Felixarchief. Het resultaat is een boek over een opmerkelijk stuk zoo- en filmgeschiedenis.

De geschiedenis van Cine Zoologie begon tijdens de Eerste Wereldoorlog toen de zoo door de oorlogsomstandigheden in zware financiële mogelijkheden kwam en er dringend extra inkomsten nodig waren. Het bestuur besloot daarom in 1915 met een eigen bioscoop te beginnen, de zalen zaten immers overal vol. Met film was duidelijk geld te verdienen. De naam was snel gevonden: Cine Zoologie. De bezetter verleende toestemming, hoewel streng werd toegekeken op de gespeelde films en muziekstukken. Films waren toen nog kort en uiteraard nog zonder klank en met muzikale begeleiding door een orkest.

De kijkers – aanvankelijk uitsluitend de leden van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde – kregen kwaliteit aangeboden. De films waren eerst afkomstig uit Scandinavië, daarna uit Duitsland. Het initiatief sloeg aan, de bezoekers stroomden toe voor een aangenaam avondje uit. De zoo had meteen het broodnodige extra geld vergaard dankzij de vele verkochte tickets. Kortom, "Cine Zoologie was een eclatant succes" (p. 30). Na de oorlog bleef men daarom gewoon doorgaan.

De 'roaring twenties' waren een mooie tijd voor de bioscopen, ook voor Cine Zoologie. "De filmvoorstellingen waren populairder dan ooit" (p. 44). Men schakelde over naar Franse, Italiaanse en Amerikaanse producties. Het was immers de tijd dat Hollywood uitgroeide tot het mekka van de film. Filmavonden met muziek konden overigens tot drie uur duren. Door de hoge kosten en doordat enkel leden waren toegelaten, werd er pas in 1927 opnieuw winst gemaakt toen beslist werd dat iedereen voortaan welkom was.

In 1930 was in Cinema Zoologie voor het eerst een geluidsfilm te zien, uiteraard een mijlpaal in de filmgeschiedenis, die voor elke bioscoop belangrijke aanpassingen vergde. Er moest nieuwe apparatuur komen, luidsprekers moesten worden geïnstalleerd en er moest een betere akoestiek komen. Het vergde aanzienlijke investeringen. Cine Zoologie was overigens bij de eerste Belgische bioscopen die de overstap maakte.

Maar net die investeringen en ook de tijdsomstandigheden bezegelden het lot van Cine Zoologie. Door de Grote Depressie daalden de inkomsten enorm en het filmaanbod verloor aan kwaliteit. Bovendien was de concurrentie met de moderne grote zalen met een veel breder aanbod te zwaar. Op 28 mei 1936 eindigde Cine Zoologie met een laatste voorstelling. De feestzaal werd het decor voor concerten en in 1960 werd ze omgebouwd tot de Koningin Elisabethzaal. De zoo had echter zijn voortbestaan te danken aan de cinema die er bijna twintig jaar lang had gefloreed.

Dit boek brengt meer dan het verhaal van een cinema: zo wordt per decennium beschreven hoe een avondje bioscoop toen verliep. Het geheel is bovendien rijk geïllustreerd onder andere met de vele knappe filmaffiches die Cine Zoologie liet vervaardigen. We hebben met veel interesse deze publicatie doorgenomen, die hopelijk aanzet tot verder onderzoek. Op de website www.expocinezooologie.be is bovendien nog veel meer documentatie bijeengebracht.

Sam Van Clemen

Tjen Mampaey. *De Zwarte Hand. Het verzet tegen de nazi's in Klein-Brabant en de Rupelstreek*. Berchem, Epo, 2018, 175 p.

De Zwarte Hand was een verzetsbeweging in Klein-Brabant en de Rupelstreek tijdens de Tweede Wereldoorlog. De organisatie ontstond al in juni 1940 en was daarmee één van de eerste verzetsbewegingen in België. De veelal erg jonge leden pleegden geen grootse verzetsdaden. De Zwarte Hand heeft trouwens maar een heel kort bestaan geleid: al in oktober 1941 werden 109 van de 111 leden aangehouden en afgevoerd naar Breendonk. Slechts 37 van hen overleefden de concentratiekampen. De Zwarte Hand dankte zijn naam overigens aan een verwijzing naar een Servische verzetsbeweging uit 1914 die aan de basis lag van de Eerste Wereldoorlog.

Over dit aangrijpende verhaal schreef de Bornemse gepensioneerde onderwijzer Tjen Mampaey in 1993 het boek *De Zwarte Hand*, dat intussen al lang is uitverkocht. Nu brengt hij dus een geactualiseerde versie uit. Aan de basis liggen interviews met het voormalige lid Luc de Geyter, die intussen al geruime tijd is overleden. Dit verklaart waarom het boek voor een groot stuk in de ik-vorm is geschreven. Dit materiaal vulde de auteur aan met onderzoek van een aantal archiefbronnen en de literatuur. Een erg belangrijke archiefbron, de dossiers van de dienst Oorlogsslachtoffers (te raadplegen in het Cegesoma), lijkt hij niet te hebben gebruikt.

Het doel van De Zwarte Hand "was de tegenstrever te zijn van de Zwarte Brigade, Dinaso, etc. en te strijden tegen de Duitse indringer die deze voorgenoemde vijandelijke organisaties en verraders in bescherming nam." De activiteiten ervan bestonden uit het aanleggen van lijsten van collaborateurs, verspreiding van pamfletten met als titel 'Hallo! Hier De Zwarte Hand!' en met een erg duidelijke inhoud, het verzamelen van inlichtingen en het bekladden van woningen van collaborateurs. Ook beschikten de leden over een radiozender waarmee vanop de zolder van het gemeentehuis in Puurs (die diende als hoofdkwartier) verschillende toespraken werden uitgezonden.

Maar aan deze (bescheiden) verzetsactiviteiten kwam dus al spoedig een erg tragisch einde. Daarover handelt het tweede deel van het boek: de lotgevallen in Duitse gevangenschap van de vele arrestanten. Een laatste hoofdstuk handelt over de overlevenden na de oorlog. Als bijlage is de volledige ledenlijst van De Zwarte Hand opgenomen, met de vermelding van naam, beroep en datum en plaats van geboorte en overlijden. Ook geeft de auteur een overzicht van de bevrijding van de 37 overlevenden, waarvan er momenteel nog maar één in leven is.

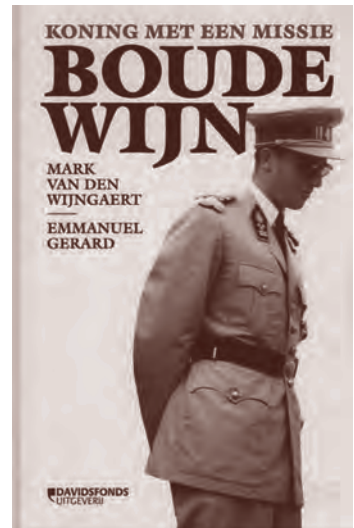
Zo brengt Tjen Mampaey een boeiende en vlot lezende bijdrage aan de geschiedenis van het verzet de Tweede Wereldoorlog. Door het brengen van getuigenissen van betrokkenen zal deze publicatie bovendien ook voor toekomstige historici van grote waarde zijn.

Sam Van Clemen

Mark Van den Wijngaert en Emmanuel Gerard.
Boudewijn. Koning met een missie. Antwerpen,
2018, 239 p.

Dit jaar is het 25 jaar geleden dat koning Boudewijn overleed. Emeriti hoogleraars Mark van den Wijngaert en Emmanuel Gerard brengen daarom een terugblik op een koningschap dat meer dan 40 jaar duurde. Gebaseerd op de literatuur, archiefmateriaal en uitgegeven bronnen geven ze een overzicht. Het kabinet-archief van de koning – een bron van groot belang – is echter nog niet raadpleegbaar. Hoewel het persoonlijk leven van de koning zeker aan bod komt, ligt de nadruk toch op zijn politieke invloed.

Het begin was moeilijk: het tragisch overlijden van koningin Astrid, de oorlog en de koningskwestie waren trauma's voor de kroonprins die erg jong en totaal onvoorbereid zijn vader moest opvolgen. Bovendien probeerde Leopold III zijn zoon zoveel mogelijk te domineren. Toch bedaarden de

gemoederen rond zijn persoon na zijn aantreden en was het voortbestaan van de monarchie veiliggesteld. Het was zonder twijfel Boudewijns eerste grote succes op de troon. Bovendien was hij veel voorzichtiger dan zijn vader waardoor de politieke klasse hem wel aanvaardde en met hem kon samenwerken.

"Na bijna tien jaar op de troon heeft Boudewijn zowel aan zelfstandigheid als aan assertiviteit gewonnen. Congo werd de testcase." (p.59) Inderdaad, tijdens de Congocris heeft Boudewijn een belangrijke rol gespeeld. Hij dacht zelfs dat hij na de Kongolese onafhankelijkheid nog een politieke rol in het land zou kunnen spelen. Het was een flinke misrekening. Hij woonde de onafhankelijkheidsplechtigheid bij, maar die eindigde in mineur na een anti-Belgische tirade van Lumumba. Hij stelde daarna alles in het werk om de val van Tshombé als leider van Katanga te voorkomen, een gewaagde politiek. Later hij zou een goede relatie opbouwen met Mobutu, hoewel ook die uiteindelijk in ongenade viel.

Tegen het einde van de jaren zeventig "wordt Boudewijn naar leeftijd en ervaring de meerdere van een nieuwe generatie politici". (p. 133) De koning werd inderdaad een belangrijk element van stabiliteit. Hij ging meer wegen op de politieke besluitvorming en ging zich ook in het openbaar uitspreken over politieke aangelegenheden. Zo heeft hij zeker gewogen op de regeringsvorming in een periode dat de regeringen elkaar opvolgden. Met Wilfried Martens bouwde hij een erg solide relatie op. De abortuskwestie werd het hoogtepunt van de koninklijke inmenging. En tegelijk was dit het begin van het einde. De koning ging met de weigering om te tekenen immers zijn grondwettelijk boekje te buiten. "De parlementaire monarchie is onderuitgehaald door het halsstarrig vasthouden van Boudewijn aan zijn missie". (p. 189)

Het dominerende katholieke geloof van Boudewijn en Fabiola is een volgend belangrijk thema. Een hoofdstuk hierover heeft zelfs als titel 'Maak van mij een heilige'. Kardinaal Suenens en de Ierse Veronica O'Brien waren belangrijke leidsfiguren die verrassend dicht bij het koningspaar stonden. In 1968 was de koning begonnen met een spiritueel dagboek. "De aantekeningen drukken een eenvoudig, bijna kinderlijk geloof uit." (p. 169) Het koningspaar werd een trouwe aanhanger van de charismatische beweging. Om katholieke redenen was hij trouwens fel tegen de abortuswet gekant.

Het boek eindigt met Boudewijns overlijden, de overweldigende emoties die dit ocriep en de begrafenis. Ook komt de opvolging ter sprake. Blijkt dat hij wenste dat zijn grondwettelijke opvolger prins Albert hem ook effectief zou opvolgen. Zo zou het ook gebeuren. Kortom, beide auteurs leverden een interessant en zeer vlot leesbaar boek af dat aan de basis zal liggen aan de stroom aan publicaties die in de toekomst nog zal volgen over Boudewijn en zijn lange regering.

Sam Van Clemen

Overzicht historische boeken 2017-18 (deel 1)

De redactie beseft wel degelijk dat de recensie van historische boeken in Tijdingen tekort schiet. Slechts weinig boeken worden bezorgd en slechts weinigen zijn beschikbaar om ze te lezen en te recenseren. Om dit euvel op te lossen, bezorgen we deze keer een lijst van alle historische boeken, die oorspronkelijk in het Nederlands werden geschreven en uitgegeven in de periode september 2017 - augustus 2018. We beperken ons hier tot een kleine helft. In een volgend nummer krijgt de lezer de rest te zien. Behalve de titel bezorgen we ook een korte recensie, maar die is deels samengesteld op grond van de flaptekst, deels op grond van kritieken op het internet. De redactie hoopt dat de lezers deze nieuwe rubriek zullen waarderen.

Het verre verleden

Mathijs Deen, *Over oude wegen. Een geschiedenis van Europa*, Uitg. De Bezige Bij, 336 p., € 12,99

De auteur werkt op de VPRO-radio en publiceerde al verschillende romans en columnboeken. Toen hij als jongen met zijn vader over een snelweg reed, merkte die op dat de weg Londen met Moskou verbond. Het maakte zoveel indruk op de jongen dat hij later op zoek ging naar de oude wegen van Europa en dat al vanaf de prehistorie. We maken evengoed kennis met de Via Appia in het Romeinse Rijk, met een middeleeuwse Vikingvrouw op bedevaart als met een autoracer die over de Europese wegen raast. Onder elke voetstap ligt een vorige, onder elke verharde weg een ezelpad of karrenspoor, onder elk voetpad de afdrukken van een jager of prooidier. In zijn zoektocht volgde de auteur het verhaal van ontheemden, struikrovers, pelgrims, gelukzoekers, veroveraars en racers die hun weg zochten langs de kusten en over de rivieren en de wegen van Europa.

Hans Bots, *De Republiek der Letteren. De Europese intellectuele wereld 1500-1750*, Uitg. Vantilt, 224 blz., € 24,50

De auteur studeerde aan de universiteit van Nijmegen Franse taal- en letterkunde en was daar later ook hoogleraar. In zijn boek toont hij aan hoe de geletterden van de 16de tot de 18de eeuw via persoonlijke ontmoetingen tijdens universitaire studies, via correspondenties en dankzij boek- en tijdschriftpublicaties met elkaar in contact traden. Aldus vormde zich

een wijdvertakt netwerk, dat aan de basis staat van de Europese academische cultuur. Deze 'Republiek der Letteren' omvatte zowel theologen en filosofen als wiskundigen, astronomen en literatoren. De auteur belicht in zijn boek opeenvolgend de rol van de Noord-Nederlandse universiteiten, de rol van de brief als communicatiemiddel, de rol van het boek en de boekhandel en die van de periodieke pers in zijn diverse vormen.

Janneke Budding, *De Grand Tour in de 18e eeuw. Op reis door Frankrijk en Italië*, Uitg. Brave New Books, 190 p., € 19,95

De auteur studeerde Engelse Taal- en Letterkunde. Haar boek gaat over het fenomeen van de "Grand Tour" in de 18de eeuw, toen vele Britten op reis trokken door Frankrijk en Italië. Voor jonge mannen van de Britse adel was dat standaard als onderdeel van hun staatkundige en culturele opleiding. Vaak gaven deze jongelui echter een aanzienlijk minder serieuze invulling aan de Grand Tour dan hun ouders voor ogen stond. Vooral Venetië was de stad van de zonde en stond toen bekend als het bordeel van Europa. Hoogtepunten van de traditionele Grand Tour waren Parijs, Venetië, Florence, Rome en Napels. De voornaamste bronnen van het boek zijn de vele brieven, dagboeken en reisverslagen die bewaard bleven. Ten slotte wordt stilgestaan bij de effecten die de Grand Tour had op de Britse cultuur.

Remieg A. M. Aerts, *Thorbecke wil het. Biografie van een staatsman*, Uitg. Prometheus, 885 p., € 49,99

De auteur is professor geschiedenis aan de Radboud Universiteit in Nijmegen en schreef een lijvige biografie over de grootste en belangrijkste staatsman die Nederland ooit gekend heeft: Johan Rudolf Thorbecke (1798-1872). Hij was de vader van de grondwet van 1848 en de daaruit voortvloeiende wetgeving, die nog steeds gangbaar is in Nederland. Van hem komt ook de befaamde stelling dat de overheid zich verre moet houden van kunst. Net als godsdienst en wetenschap was kunst het beste af zonder bemoeienis van de overheid, maar die overheid moest wel zorgen voor degelijk kunstonderwijs.

Wereldoorlogen

Patrick Cornillie, *De zaak van de zwarten. Koersen in de Grote Oorlog*, Uitg. Davidsfonds/Infodok, 256 p., € 24,99

De auteur is een Vlaamse dichter, journalist en schrijver van sportboeken en fietsgidsen. In het boek gaat alle aandacht naar de helden op de fiets, die ondanks de oorlog toch bleven koersen. Het werd een indrukwekkende verzameling van meeslepende, vaak vergeten oorlogsverhalen. Zo maken we kennis met de Ronde van Vlaanderen in 1915, gereden op de velodroom van Evergem, iets ten noorden van Gent. We leren de spionerende topper Paul Deman kennen, net als de eenbenige Enrico Toti en de heldhaftige Héléne Dutrieu, de Marianne Vos van haar tijd, die tijdens de oorlog faam maakte als vliegenierster. En hoe verging het de Belgische Karabiniers-Wielrijders, bijgenaamd de 'Zwarte Duivels', en de talrijke Australische en Nieuw-Zeelandse cyclistenbataljons aan het westelijk front? Het boek brengt ook nooit eerder gepubliceerde foto's.

Roland Bergeys, *De Verdwijning van Anna Verduyn. Van burgervrouw tot verzetsstrijdster*, Uitg. Les Îles (verdeeld door EPO), 255 p., € 19,95

Bergeys is auteur, regisseur en muzikant en publiceerde al verschillende boeken over de twee wereldoorlogen. Zijn jongste roman is gebaseerd op waargebeurde feiten, want hij vertelt hoe zijn eigen oma tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog in opstand kwam tegen de bezetter. In de Grote Oorlog hielp zij bij het verzorgen van Britse gewonden, werd opgepakt als spionne, maar overleefde het gevangenis-kamp in Siegburg. Tijdens de Tweede Wereldoorlog ging zij in het verzet, maar verloor haar man aan een bombardement. In elk geval is dit boek voer voor discussie door de steeds wisselende vertelperspectieven.

Koen Aerts, Dirk Luyten, Bart Willems, Paul Drossens en Pieter Lagrou, *Was opa een nazi? Speuren naar het oorlogsverleden van je familie*, Lannoo, Tielt, 2017, € 24,99

Een praktische handleiding om zelf op zoek te gaan naar het onuitgesproken oorlogsverleden van uw familie. Het boek brengt alle relevante archieven in kaart en wijst ook voor niet-his-

torici de weg naar de juiste plek. In het boek staat bovendien een inleiding over de repressie, waarin de verschillende sancties en juridische procedures aan bod komen, toegelicht aan de hand van het meest recente historisch onderzoek. Deze synthese wil ertoe bijdragen een aantal mythes over collaboratie en repressie uit de wereld te helpen.

Toon Horsten, *De pater en de filosoof. De redding van het Husserl-archief*, Uitg. Vrijdag, 292 p., € 22,50

De auteur is schrijver en journalist evenals hoofdredacteur van de Stripgids. In dit boek doet hij het even onbekende als hallucinante relaas van een jonge Vlaamse franciscaan (pater Leo Van Breda), die voor de Duitse filosoof Husserl en zijn nalatenschap alles deed wat die andere Duitse filosoof, Heidegger, had nagelaten. Wat begint als een spannende geschiedenis van manuscriptsmokkel tegen de achtergrond van de Jodenvervolging voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog, ontpopt zich gaandeweg tot een schaduwgeschiedenis van de Europese filosofie van de twintigste eeuw. Met naast de Vlaamse pater vrijwel alle groten van de continentale filosofie in hoofd- en bijrollen: Edmund Husserl, Martin Heidegger, Emmanuel Levinas, Jacques Derrida, Maurice Merleau-Ponty, Paul Ricoeur, Roman Ingarden, Edith Stein, Jean-Paul Sartre en vele anderen. Het boek is ook en vooral fenomenaal verteld en boeiend geschreven tot de laatste regel.

De oude kolonies

Piet Hagen, *Koloniale oorlogen in Indonesië. Vijf eeuwen verzet tegen vreemde overheersing*, Uitg. De Arbeiderspers, 1024 p., € 59,99

De auteurs is journalist en doceerde ook journalistiek in Utrecht. Zijn boek is een indrukwekkend overzicht van de geschiedenis van de koloniale oorlogen in Indonesië van 1510 tot 1975. Het werd een relaas van vijf eeuwen vreemde overheersing door Portugese, Spaanse, Nederlandse, Engelse, Franse en Japanse kolonisatoren onder het motto van Jan Pieterszoon Coen: 'Geen handel zonder oorlog'. Hun legers vormden de ruggengraat van het koloniaal systeem,

dat ook door tijdgenoten in Europa al bekritiseerd werd. Door zijn brede aanpak en uitgebreide registers is het boek tevens een naslagwerk over de geschiedenis van Indonesië. Het laat zien hoe behalve vrijheidsdrang ook de islam een belangrijke rol speelde in het verzet tegen vreemde overheersers. In het boek zijn ook talloze overzichtskaarten opgenomen, zodat de lezer nooit de weg kwijtraakt.

Kris Berwouts, *Congo's gewelddadige vrede*, Uitg. Epo, 223 p., € 22,50

De auteur studeerde Afrikaanse taalkunde en geschiedenis in Gent, en bouwde als medewerker van verschillende Belgische en internationale NGO's een stevige reputatie op als Centraal-Afrika kenner. In zijn boek overschouwt hij de voorbije twintig jaar in Congo en legt uit waarom het land na de oorlogen tussen 1996 en 2002 nog steeds op drift is en waarom alle vredesinitiatieven zo weinig resultaat hebben gekend. Ook de rol van de buurlanden en van de internationale gemeenschap wordt toegelicht. Volgens sommigen is deze epische geschiedenis van het Congolese volk nu al een standaardwerk.

Sarah Heynssens, *De kinderen van Save – Een geschiedenis tussen Afrika & België*, Uitg. Polis, 378 p., € 24,99

De auteur is historica, werkzaam in het Rijksarchief en gespecialiseerd in migratie en koloniale geschiedenis. Haar boek heeft het over de kinderen van gemengde afkomst in de Belgische kolonies. Omdat de koloniale autoriteiten ervan uitgingen dat deze metissen verwaarloosd zouden worden in de Afrikaanse gemeenschap, werden ze bij hun moeder weggehaald. Ze kregen een Europese opleiding die beter bij hen paste in speciaal voor hen opgerichte instellingen. In Congo waren er een stuk of vijftien, in het mandaatgebied Ruanda-Urundi één: de missie van Save, een gemeenschap van de Witte Zusters. Net voor de onafhankelijkheid werden de driehonderd kinderen op transport gezet naar België. De auteur vertelt hun ontluisterend verhaal. De meesten kwamen terecht in pleeggezinnen en verloren elk contact met hun biologische moeder. Sommigen zijn goed geïntegreerd, anderen nog steeds getraumatiseerd. Een aantal van hen is tot op vandaag statenloos.

De jaren zestig

Geert Buelens, *De jaren 60. Een cultuurgeschiedenis*, Uitg. Ambo/Anthos, 880 p., € 49,99

De auteur is een Vlaams dichter, essayist, columnist en hoogleraar Moderne Nederlandse Letterkunde aan de Universiteit Utrecht. Dit boek is een klepper van formaat en verschijnt ook in Duitse vertaling. Het gaat om een globale blik op de Sixties, met zowel aandacht voor de jeugdige tegen-cultuur als voor de mainstreamcultuur, met voorbeelden als *West Side Story* of *The sound of music*. Bovendien komen niet alleen de westerse ontwikkelingen in San Francisco of Parijs aan bod, maar evengoed de culturele dynamiek in Azië, Latijns-Amerika en Afrika. Het boek toont aan hoe grote geopolitieke en culturele ontwikkelingen in elkaar grepen en zorgden voor een omwenteling van waarden. Zo werd de populaire cultuur geboren die tot vandaag zowel inspireert als controversieel is.

Frank Van Laeken en Geert De Vriese, *Mei '68 – 31 dagen die ons leven veranderden?*, Uitg. Houtekiet, 400 p., € 24,99

De auteurs zijn allebei bekende sportredacteurs, maar blijkbaar hebben ze nog andere pijlen op hun boog. Naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van Mei '68 gingen ze op zoek naar de gebeurtenissen en de persoonlijke verhalen achter de enige maand in de wereldgeschiedenis met hoofdletterstatus. Ooggetuigen maken de balans op van hun dromen en idealen, experts toetsen ze aan feiten en doen nader onderzoek. Van 'Leuven Vlaams!' tot 'Make love not war!', van studentenleider tot toekomstig premier, van amada tot vmo, van de pil tot Pink Floyd en van Dolle Mina tot Hugo Claus. Kris Merckx vond het een "historisch stevig onderbouwd werkstuk". Volgens hem geeft het boek ook een integraal tijdsbeeld en heeft het de allures van een standaardwerk.

Karel Michiels, *1968 – Biografie van een mythisch jaar*, Uitg. Lannoo, 288 p., € 19,99

De auteur is journalist en werkt onder meer voor De Standaard als de vaste comedy- en cabaretrencensent. Hij schrijft ook geregeld boeken, onder meer over voetbal en tal van

opmerkelijke figuren. In zijn jongste boek vertelt hij wat er echt gebeurde in 1968 en hoe dat ons denken en handelen heeft beïnvloed. Het werd een kleurrijke biografie – maand per maand – van een mythisch jaar, en het leest lekker weg. De twee grote helden van Michiels zijn Wilfried Martens en Pink Floyd, dat in dat jaar wel behoorlijk vaak optrad, niet het minst in België. De kroniek geeft een overzicht op basis van krantenlectuur en daaraan opgehangen herinneringen: sport, veel muziek, mobiliteit (de explosie van het aantal personenauto's), ruimtevaart (Apollo X zag toen de achterkant van de maan), kunst (Hugo Claus veroordeeld voor naakt op het podium) en politiek. Het komt allemaal in sneltreinvaart aan bod, maar zonder veel evaluatie of reflectie.

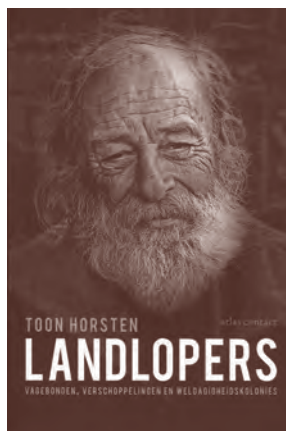
Geschiedenis van het dagelijkse leven

Wim Daniëls, *De lagere school: toen bijna alles nog heel anders was*, Uitg. Prometheus, 224 p., € 19,99

De auteur is een Nederlandse schrijver, taalkundige, cabaretier en spreker, die in zijn leven ook nog les heeft gegeven in een lagere school. Hij beschrijft op lichtvoetige wijze en met een vleugje ironie een tijd waarin alles nog overzichtelijk leek, met taal en rekenen als de belangrijkste schoolvakken en met gedrag, vlijt en netheid als een heilige drie-eenheid op het rapport. De lagere school kende nog geen computer of digibord, maar was een plek waar de onderwijzer regeerde met een vanzelfsprekend gezag. Aan de lagere school van vroeger kleefte ook het beeld van de schooltandarts, die eens per jaar met de gevreesde bus kwam voorrijden, het schoolsparen, schoolmelk, de kroontjespen, het inzamelen van zil-verpapier, de ouderwetse schoolreisjes naar de speeltuin, de handwerklessen (alleen voor meisjes!) en nog veel meer. Het boek is een hommage aan de tijd van toen en is bovendien rijk geïllustreerd.

Toon Horsten, *Landlopers*, Uitg. Davidsfonds/Info-dok, 288 p., € 29,99

De auteur schrijft over literatuur voor *De Standaard* en *Knack* en is hoofdredacteur van *Stripgids*. Hij vertelt in dit boek de boeiende en soms hallucinante geschiedenis van de landlo-

perskolonies in de provincie Antwerpen. Het is meteen het verhaal van hoe België omging met zijn verschoppelingen. Tot 1993 was er een strikte wet op de landloperij. Iedereen die zich op straat begaf zonder voldoende geld om een brood te kopen, kon worden opgepakt en veroordeeld. Wie achter de tralies verdween, belandde uiteindelijk in de rijkswelddadigheidskolonies van Wortel en Merksplas midden in de bossen en heiden. De kolonies werden een vergaarbak voor armen, asociale, vagebonden, deserteurs, alcoholisten, eenzamen, simpelen van geest, verdwaalde kozakken, Joden en toevallige passanten. Op een bepaald moment zaten er meer dan zesduizend mensen opgesloten.

Marian Rijk, *Eeuw in versnelling – Hoe de fiets voor een maatschappelijke revolutie in Nederland zorgde*, Uitg. Ambo|Anthos, 296 p., € 20,00

De auteur studeerde industrieel ontwerpen en werkte jarenlang als uitgever bij een educatieve uitgeverij. Eerder schreef ze vooral literaire thrillers, maar nu schetst ze de opgang van de fiets in Nederland aan de hand van de geschiedenis van het familiebedrijf Gazelle. Het bedrijf werd gesticht door Willem Kölling in Dieren, overleefde twee wereldoorlogen en een economische crisis en ontwikkelde zich tot een moderne onderneming. Maar door de toegenomen internationale concurrentie en een te gemoedelijke bedrijfscultuur werd de familie wel in 1970 gedwongen haar geliefde fabriek te verkopen. Tegelijkertijd gunt de auteur ons een blik op de veranderingen die de fiets met zich meebracht. Als 'paard der democratie' was de fiets in Nederland een belangrijke 'motor' van maatschappelijke vooruitgang. We komen ook te weten dat prinses Wilhelmina niet mocht fietsen van de regering wegens te gevaarlijk, maar het eerste wat ze deed als koningin (in 1898) was ... leren fietsen!

Monika Triest, *Wat zoudt gij zonder 't vrouwvolk zijn?*, Uitg. Vrijdag, 244 p., € 24,95

De auteur is een klassiek filologe van Gent en bekleedde in de jaren 1980 de eerste leerstoel vrouwenstudies aan de Universiteit van Amsterdam. Haar boeken over diverse vrouwen in de geschiedenis zijn welbekend. Nu schreef ze een boek over de geschiedenis van het feminisme in België in de voorbije 150 jaar. De titel is een knipoog naar het standaardwerk "Wat zoudt gij zonder 't werkvolk zijn?, de geschiedenis van de arbeidersbeweging in België", en zelfs meer dan een knipoog, want in dat geroemde werk werd geen woord aan de vrouw gewijd. De auteur vertelt haar verhaal vooral via

de levens van prominente vrouwen: eerst vrijzinnige, liberale vrouwen, nadien ook socialistische en communistische, en pas na WO II zelfs katholieke en Vlaams-nationalistische, maar daar gaat zij niet nader op in. Ze focust op de strijdende groepen die politieke middelen durfden in te schakelen en niet op de theekransjes van de Boerinnenbond. Door een index is het ook een handig naslagwerk geworden. Het boek heeft een duidelijke structuur en is erg leesbaar geschreven.

Geschiedenis van Frankrijk

Johan Op de Beeck, *De Zonnekoning. Glorie & Schaduw van Lodewijk XIV*, Uitg. Horizon, 736 p., € 34,99

De auteur is journalist en was hoofdredacteur van diverse media (o.m. Canvas), maar de laatste jaren is hij vooral gebeten door geschiedenis. Hij schreef eerder een reeks boeken over Napoleon en schakelde nu over naar Lodewijk XIV met een lijvige biografie, die als voornaamste verdienste heeft dat hij goed geschreven is. Het boek leest als een trein. De auteur vertelt het verhaal van de Zonnekoning vanaf zijn conceptie tot aan zijn dood. Geen detail en geen anecdoten blijft onvermeld. Zijn boeiend levensverhaal biedt een werwelwind aan veldslagen, intriges, minnaressen, kunst en mysteries. Bovenal was Lodewijk XIV een absolute vorst, die het onderontwikkelde en feodale Frankrijk omvormde tot een gecentraliseerde staat en de machtigste natie van Europa. Eeuwige roem verwierf Lodewijk XIV dankzij Versailles, dat hij omtoverde van een jachtslot tot een van grootste en mooiste kastelen ter wereld. Er bestaan talloze biografieën van de Zonnekoning, maar het voordeel van dit boek is dat het voor één keer niet vanuit een Frans standpunt werd geschreven.

Peter Giesen, *Retour de France – Over de Route Nostalgique naar het Frankrijk van nu*, Uitg. Thomas Rap, 336 p., € 19,99

De auteur studeerde geschiedenis in Utrecht en is redacteur en correspondent in Parijs voor de *Volkscrant*. In dit boek gaat hij op zoek naar de ziel van Frankrijk en schrijft over het Parijs van Haussmann, de islam, de hofcultuur van Versailles, alsook over de kunst, auto-industrie en de beroemde gastronomie. Hij volgde daarbij de Route Nationale 7, de bijna duizend kilometer lange tweebaansweg tussen Parijs en Menton. Ooit was deze weg voor miljoenen Fransen de *Route des vacances* in hun net aangeschafte 2CV of Renault

Dauphine, maar vandaag voert hij ook langs plaatsen waar jihadi's opgroeiden en hun slachtoffers stierven. Zo wordt het een tocht langs diepe breuklijnen, tussen de grandeur van Parijs en de verwaarlozing van de banlieue, tussen de dynamiek van de grote steden en de stilstand van het platteland, tussen een diepgeworteld secularisme en een opkomende islam.

Mia Doornaert, *Ontredderde republiek – Zoektocht naar de ziel van Frankrijk*, Uitg. Polis, 283 p., € 19,95

De auteur studeerde klassieke filologie in Leuven, werd nadien journaliste en schrijft tegenwoordig columns voor De Standaard. Frankrijk kent ze door en door, en vandaag stelt ze vast dat *La douce France* in de ban lijkt van le déclin (het verval). Fransen zijn neerslachtig, maar niemand lijkt goed te weten waarom. Daarom begon ze een zeer persoonlijke zoektocht naar de ziel van een land op de dool en verdedigt daarbij met vuur de stelling dat een land vorm krijgt dankzij haar elite. De Franse ontreddering heeft ook te maken met een verlies van nationale trots, want precies door hun glorieuze verleden zijn Fransen het niet gewend om in het hedendaagse Europa een 'gewoon' land te zijn. De auteur brengt dan ook het Franse verleden in kaart en vertelt terloops de geschiedenis vanaf Clovis tot Napoloen en van de belle époque tot op vandaag. Ook de Franse presidenten en hun (al dan niet politieke) exploten komen ruim aan bod, waarbij vooral François Mitterand het moet ontgelden.

Hedendaagse problemen in historische context

Anton Jäger, *Kleine anti-geschiedenis van het populisme*, Uitg. De Geus, 224 p., € 18,99

De auteur is een jonge Brusselaar die momenteel doctoreert aan de universiteit van Cambridge. In dit boek schetst hij vooreerst de oorsprong en betekenis van de term populisme om spraakverwarring te vermijden. Blijkt dat het woord 130 jaar geleden ontstond voor de aanhangers van de "People's Party", die opkwamen voor de belangen van kleine boeren, de pas bevrijde slaven uit de Zuidelijke staten en loonarbeiders uit het Noorden. Daarna volgt hij de evolutie van dat andere populisme tot op de dag van vandaag.

Alex Bakker, *Transgender in Nederland. Een buitengewone geschiedenis*, Uitg. Boom, 304 p., € 24,90

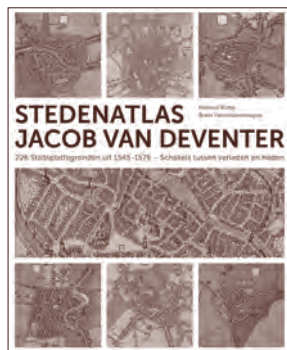
De auteurs is historicus en schreef voor het eerst de geschiedenis van transgenders in Nederland en laat hen – van de oudste pioniers tot de jongste genderkinderen – zelf aan het woord. Nederland heeft nu al ruim zestig jaar ervaring met transgenderzorg en loopt daarmee voorop in de wereld. Het boek geeft ook voorbeelden van beroemde transgenders uit het verleden, zoals de jonge Romeinse keizer Helagabalus (3de eeuw), de Chevalier d'Eon (18de eeuw) of Madame Imbert, die soldaat werd in de Frans-Duitse oorlog (19de eeuw). Het beroemdste voorbeeld is Lili Elbe over wie in 2016 de Hollywoodfilm "The Danish Girl" uitkwam.

Historische atlassen

Reinout Rutte en Bram Vannieuwenhuyze, *Stedenatlas Jacob van Deventer*, Uitg. Lannoo, 515 p., € 119,00

Reinout Rutte is stads- en architectuurhistoricus en werkt als docent aan de Technische Universiteit van Delft. Bram Vannieuwenhuyze studeerde geschiedenis aan de Universiteit Gent en is momenteel bijzonder hoogleraar historische cartografie aan de Universiteit van Amsterdam. Zij hebben Jacob van Deventers kaarten van 226 steden uit de periode 1545-1575 verzameld en geduid in een meesterlijke uitgave, die zijn dure prijs meer dan waard is. Het is de eerste keer dat het integrale (gekende) oeuvre van de cartograaf uit de 16e eeuw in één uitgave verschijnt. De auteurs slaagden er zelfs in een chronologie op te maken. Sommige kaarten, zoals van Antwerpen en Maastricht zijn helaas vermist. Van Deventer heeft zijn handgeschreven kaarten in een atlas met drie delen gebonden, waarvan echter één deel spoorloos is. De auteurs konden dit probleem gedeeltelijk oplossen door het gebruik van losse kopieën, die over geheel Europa verspreid lagen. Recente luchtfoto's maken bovendien duidelijk in hoeverre de plattegronden van de steden die Jacob van Deventer tekende, in de loop der eeuwen zijn veranderd.

Sven Vrielinck, *Grootse Plannen – De kadastrale Atlas van België van PC Popp (1840-1880)*, Uitg. Amsterdam University Press, 168 p., € 29,99

De auteur is onderzoeker bij de Vakgroep Geschiedenis aan de Gentse universiteit en schreef een 'must have' voor alle heemkundigen, stadsarcheologen, bodemkundigen en genealogen.

De kaarten van Popp zijn bekend en raadpleegbaar via internet, maar het verhaal van Popp was dat niet.

Bruggeling P.C. Popp koesterde grootse plannen: een atlas van België die alle kadastragegevens tot in de kleinste details openbaar maakte. Samen noteerde hij alle vastgoedgegevens per dorp en per stad op 41.000 bladzijden en meer dan 2300 kaartbladen. Waarom ging hij deze uitdaging aan? Hoe hield hij dit titanenwerk zo lang vol? Waarom bestaan er nauwelijks of geen vergelijkbare publicaties in België - en ook niet daarbuiten? Welke mogelijkheden bieden het kadaster en Popp's atlas voor onderzoekers? Alle atlasdelen worden in deze publicatie afzonderlijk beschreven en – vaak voor het eerst – gedateerd.

De uitgave levert daarnaast een stevige basis voor de studie van de bezitsverhoudingen en van de ruimtelijke inrichting in een tijdperk waarin de moderne samenleving vorm kreeg.

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat het voetbal in België zijn oorsprong vond in Antwerpen?

Voetbal is uitgevonden in Engeland, maar het waaide omstreeks 1863 over naar België. Eén van de eerste getuigenissen vinden we in het Jozefietencollege van Melle, waar in 1863 een Ierse scholier met een lederen voetbal het spel zou hebben geïntroduceerd bij zijn medeleerlingen. Het voetbal in België schoot vooral wortel in Britse milieus: Engelse scholen in het Brusselse, bij bedienden van Britse havenbedrijven in Antwerpen en bij de ingenieurs van Cockerill, de Luikse staalfabriek met Engelse roots. In die beginperiode bleken voetballers vooral mensen van de hogere klasse, zoals studenten, kaderleden, dokters, zelfs jonge edelen. Pas in 1895 werd in België de eerste volwaardige voetbalbond opgericht, *Antwerp*, ontstaan uit de *Antwerp Athletic Club* (1880). De Antwerpse club kreeg stamboeknummer 1. **Meer in Canvas Curiosa!**

Camino Historici: Rusland

nze eigen voorzitter, Karen De Windt, maakte een elfdaagse reis naar Rusland en vertelt hier met veel enthousiasme over haar ervaringen.

Reis naar Rusland

Net als veel fervente reizigers heb ik een bucketlist van plaatsen die ik absoluut gezien wil hebben voor ik sterf. Die lijst is nogal lang, om niet te zeggen eindeloos, want er is zoveel spannends te zien in de wereld. Als fervent museumliefhebster, stond het Hermitage wel bovenaan het verlanglijstje.

Met het achterliggende idee van "het WK voetbal is gedaan, de Russen zijn gewend aan toeristen maar de prijzen zijn terug gezakt", vertrok ik in september voor 11 dagen naar Rusland. Op het programma: Moskou en Sint-Petersburg. Wat ik in het algemeen kan zeggen over deze reis: deze steden zijn gemakkelijker te bezoeken voor toeristen dan verwacht. Er zijn meer en meer aanduidingen in Latijns schrift (hoewel dat Cyrillisch niet zo moeilijk is) en ook in musea heb je best wat uitleg in het Engels. De steden zijn erg mooi, veel kleurrijker dan verwacht en het eten is er lekker. Er is niet meer politiecontrole dan we nu in België gewend zijn. De Russen zelf zijn even nors als je zou verwachten en het interesseert hen eigenlijk helemaal niet dat jij daar bent. Als ze muziek horen, zie je hen echter meteen openbloeien.

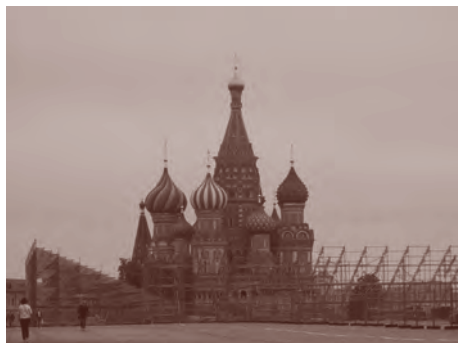
Gelovige Russen

Verder zijn de Russen een erg gelovig volk, als ik moet afgaan op wat ik tijdens deze elf dagen zag. Ondanks de pogingen van de communisten om geloof te verbieden, en ondanks dat de kerken en kloosters tientallen jaren gesloten waren, trekken de kerken nu toch veel volk. In elke kerk waar we binnen gingen, zag ik Russen kaarsjes branden bij iconen. Ze aanbidden deze iconen echt, en je ziet hen soms echt hopen dat deze afbeelding hen kan helpen. De Russisch-orthodoxe godsdienstbeleving is heel wat intenser dan de rooms-katholieke. Er zijn ook symbolische verschillen. Zo maken zij bijvoorbeeld hun kruisteken anders (eerst de rechterschouder, dan de linker), en blijven ze rechtstaan tijdens de mis. Er zijn zelfs geen stoelen in de kerken! Het grootste stuk van de mis wordt ook gezongen. Ook qua afbeeldingen kennen zij een ander canon dan de rooms-katholieken. Zo draagt Jezus een blauw gewaad in plaats van een rood, zie je erg veel iconen van het hoofd van Jezus op een doek en zijn ze gek van de Heilige Drievuldigheid in de vorm van de drie engelen die bij Sara en Abraham op bezoek gingen in het oude testament. Het meest frappante verschil is misschien wel dat de Russisch-orthodoxen absoluut geen problemen hebben met het afbeelden van God.

Verder zijn de kerken eerder klein en vierkant van vorm, en is de helft van de kerk verstopt achter de iconostase. Vrouwen dragen in de kerk ook een hoofddoek, al maakt het niet uit of deze al je haar bedekt. Bovendien dragen ze vaak een rok als ze naar de kerk gaan. In veel kerken, vooral dan in kloosters, vind je doeken die ze als rok kunnen omdoen wanneer ze eigenlijk een broek aanhebben. Zoals je wel kan vermoeden, heb ik op die elf dagen heel veel kerken bezocht. De meesten zijn nog niet zo lang terug overgedragen aan het Russische patriarchaat. Velen worden ook nog druk gerestaureerd, want jarenlange leegstand heeft heel wat ravage aangericht.

Moskou

Maar goed, Moskou dus. De belangrijkste bezienswaardigheden van Moskou zijn het **Rode Plein**, met de Basiliuskathedraal, en het Kremlin. Beiden zijn ook heel hard de moeite waard om te bezoeken. Het Rode Plein kan je gewoon rustig opkuieren om de mooie architectuur te bewonderen. De Basiliuskathedraal is in feite geen kerk zoals wij ze kennen. Dit bouwwerk bestaat uit een doolhof van kleine kerkjes in de torentjes en op de middelste verdiepingen zijn er kleine tentoonstellingsruimtes.

Het Kremlin is nog steeds het centrum van de macht in Rusland, maar je kan het vrij gemakkelijk bezoeken. Ik raad wel aan om op voorhand online tickets te kopen, zodat je niet in de rij moet wachten ter plaatse. Het Kremlin is eigenlijk een enorme, ommuurde heuvel. Het woord "Kremlin" betekent ommuurde stad, en dat besef je pas echt eens je binnen bent, en naar de hele andere kant wilt wandelen. Op het **kathedraalplein** op het Kremlin staan verschillende kerken, die voor het grootste stuk de huiskerken van de Russische tsaren waren.

Deze kerken zijn prachtig versierd met muurschilderingen. Ook de klokkentoren en een deel van het arsenaal zijn te bezoeken.

Moskou kent ook heel wat kloosters. Het Novodevichy klooster springt er zeker bovenuit. Momenteel wordt er wel hard in gewerkt, en kan je niet overal binnen. Het klooster werd al in 1542 gesticht, en staat vooral bekend om zijn begraafplaats. De graven hier hebben heel opvallende grafstenen, en er liggen ook meerdere bekende

russen begraven. Boris Jeltsin en Nikita Chroesjtsjov vonden er onder andere hun laatste rustplaats.

De metrostations in Moskou (en trouwens ook in Sint-Petersburg) zijn erg mooi. Je vindt er, net zoals op straat, nog heel wat aandenkens aan het communistisch regime. Sikkels en hamers zijn nooit ver weg. Voor wie het gerust een tikje communistischer mag, heeft het Muzeon heel wat te bieden. Dit park, tegenover Gorkipark, wordt bevolkt door een verzameling communistische standbeelden. Goed voor een fotoshoot met verschillende Lenins en met een groot Stalinbeeld zonder neus. Men wou de beelden uit het straatbeeld halen, maar ze staan nu dus wel verzameld in een gezellig parkje dat je zo kan bezoeken.

Sint-Petersburg

In Sint-Petersburg stond natuurlijk het **Hermitage** als eerste op het programma. Koop je ticketje aan de automaten, meteen links op het binnenplein. Goedkoper dan online, en geen wachtrij! Het Hermitage bestaat eigenlijk uit vijf gebouwen: het winterpaleis (en de gebouwen die daar aanhangen, samen het basismuseum), de admiraliteit, het Mensikovpaleis, het porseleinemuseum en de opslagplaats. In het winterpaleis en de admiraliteit was ik teza-

men 9 uur zoet, dus onderschat het niet! Het Hermitage heeft misschien niet de mooiste collectie ter wereld (die van het Louvre is bijvoorbeeld indrukwekkender), maar allicht wel de mooiste setting om kunst te tonen. Vergeet dus zeker het paleis zelf niet te bekijken!

Een van de eerste bouwwerken in Sint-Petersburg was de Petrus- en Paulusvesting uit de achttiende eeuw. Die kan je nog steeds bezoeken. In de Petrus- en Pauluskathedraal liggen alle Russische tsaren begraven, behalve Ivan de Verschrikkelijke en Peter II. Ook de graven van de laatste Romanovs, Tsaar Nicholas II en zijn gezin (je weet wel, die van Anastasia), zijn er nu te vinden.

Sint-Petersburg wordt vooral gekenmerkt door zijn paleizen. Het is moeilijk om er een gewoon huis te vinden. De straten worden afgezoomd door gigantische aristocratische paleizen, waar nu musea, winkels en kleine appartementjes in zijn. Dit zorgt ervoor dat het een erg mooie stad is. Omdat het een relatief nieuwe stad is, en ze dus goed gepland is, is er helaas ook heel veel ruimte voor auto's voorzien. Dat zorgt jammer genoeg wel voor een beetje een domper op de ontdekkingsvreugde.

Ook in Sint-Petersburg vind je veel kerken. De Sint-Isaacskathedraal en de Opstandingskerk strijden om mooiste kerk van de stad, en zijn beiden ongelooflijke meesterwerken. De

Kazankathedraal is dan weer een orthodoxe versie van de Sint-Pietersbasiliek van Rome. Peter de Grote, die de stad heeft laten bouwen, vond trouwens dat de kerken in zijn nieuwe stad niet typisch orthodox van vorm mochten zijn. Je ziet hier dus meer kerken die “onze” vorm hebben.

Als je na het Hermitage nog niet genoeg hebt van musea, kan ik zeker ook het Fabergé-museum aanraden. Dit museum is gelegen in een prachtig gebouw en wordt privé beheerd. Dit komt zeker het onderhoud van het gebouw en de museale opstelling (die overigens in alle musea die ik bezocht vrij goed was), ten goede. In het museum liggen prachtige stukken uit de werkplaats van Carl Fabergé, waaronder heel wat van de illustere ‘imperial eggs’. Deze eieren werden door de tsaren besteld, en zijn erg vernuftig. Vergaap je aan de edelstenen en het prachtige email-werk.

In zowel Moskou als Sint-Petersburg is erg veel te zien, en ik wou dat ik wat meer tijd had gehad om zeker Moskou nog wat verder te ontdekken. Je leest hier immers maar over een fractie van de kerken, kloosters, musea en parken die ik bezocht heb. Ik zou het zeker aanraden, en bovendien is een visum niet zo moeilijk te verkrijgen als je zou denken!

Karen De Windt

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat sommige Australische aboriginals afstammen van Nederlandse of Vlaamse voorouders?

Toen de eerste Engelsen zich kort na 1800 vestigden in Australië, waren ze verrast dat sommige Aboriginals blonde haren en blauwe ogen hadden. Die behoorden tot de Nhanda-stam, waar sommige kinderen Willem werden genoemd. Bovendien beoefenden de Nhanda landbouw, legden ze bruggen over rivieren en bouwden ze huizen met puntdakken. De enige mogelijke verklaring daarvoor was dat Hollandse schipbreukelingen in de 17de en 18de eeuw op de Australische kust waren gestrand. In juni 1712 liep er een VOC-schip op de klippen en vonden vermoedelijk een 200-tal bemanningsleden er een onderkomen, waarvan heel wat mannen van Zeeuwse en Vlaamse afkomst. De eerste onderzoeken van DNA wijzen alvast in dezelfde richting. ***Meer in Canvas Curiosa!***

In memoriam

Jaak Mevis (1927-2018)

Jaak werd geboren in Lummen op 27 april 1927. Na zijn humaniorastudies in het Onze-Lieve-Vrouwecollege van Tongeren, ging hij naar het noviciaat van de Missionarissen van Scheut (1946). Hij heeft zich daarbij zeker laten inspireren door zijn twee ooms-missionarissen van Scheut, die beiden werkzaam geweest waren in China: Jozef Mevis, gestorven op 91 jarige leeftijd in Schilde, en Jaak Mevis, gestorven door ziekte in 1933, na slechts vijf jaar missieleven in China. Na zeven jaar religieuze vorming (1953) was 'onze' Jaak klaar om, samen met zijn klasgenoten, op zijn beurt naar de missies te vertrekken.

Zijn oversten beslisten daar echter anders over en droegen hem op universitaire studies aan te vatten. Het werd Moderne Geschiedenis aan de KU Leuven, waar hij in 1957 zijn licentiaat behaalde met de verhandeling "De Hollandse invloed in Angola en het Oud-Koninkrijk Congo 1641-1648". Zijn jaargenoten kwamen achteraf heel geregeld samen voor een klasreünie, waar Jaak echter meer af- dan aanwezig was om de eenvoudige reden dat hij zich meestal in de missies bevond. De herinnering die aan hem bewaard werd uit zijn studietijd, was die van een zachtaardig man, gemoedelijk in de omgang maar ook zeer gedreven, koppig zelfs, in alles wat hij aanpakte.

Op dezelfde manier herinneren ook de missionarissen van Scheut zich zijn aanwezigheid en werk zowel in zijn missiegebied van Kasayi (Congo) als later in een taak in Vlaanderen. Duidelijk aansluitend bij zijn zopas beëindigde universitaire studies, bracht hij in het bisdom Kananga (het vroegere Luluaburg) zijn eerste missiejaren door in het onderwijs als leraar en directeur. Reeds in 1964, zeven jaar na zijn afreis, kwam daar verandering in. In dat jaar werd hij door kardinaal Suenens benaderd om, samen met een andere scheutist, de beslissingen van Vaticanum II ingang te helpen vinden in de zeer talrijke vrouwelijke kloostergemeenschappen van het aartsbisdom Mechelen-Brussel. Hij deed dat gedurende de afgesproken periode van zes jaar. En dan ... terug naar de missie en, hoe kon het anders, terug naar het onderwijs en andere jeugdpastoraal in het bisdom Kananga. Heel wat Congolezen die vandaag priester zijn, en ook veel geëngageerde leken, heeft hij gevormd in die periode. Ook veel zusters, vreemde zowel als inheemse, heeft hij begeleid in hun evangelische inzet in Kasayi.

Een heel andere taak wachtte hem in 1980. Het getuigt van het vertrouwen dat zijn eigen confraters in hem stelden, dat zij hem aan de hogere oversten van Scheut voordroegen als

hun kandidaat provinciaal overste. Zes jaar lang doorkruiste hij met de jeep de uitgestrekte Kasayi provincie met haar uiterst slecht wegennet, om tot in de meest afgelegen missieposten zijn confraters te bezoeken en te bezielen. Ook hier toonde hij zijn zachte aard en ... zijn gedrevenheid!

Na 1986 ging zijn aandacht vooral uit naar sociale actie. Samen met Congolese mannen en vrouwen richtte Jaak in Kananga een sociaal centrum op: CERDES (Centre de recherche, de développement et d'entraide sociale). Het had de bedoeling zich ten dienste te stellen van mensen die in de marge van de maatschappij leven. CERDES doet tot op heden prachtig werk voor de opvang en verzorging van zieken en andere hulpbehoevenden. Enkele familieleden en Vlaamse vrienden van Jaak blijven tot op de dag van vandaag de noodzakelijke financiële steun voor het werk verzekeren.

Vanuit CERDES raakte Jaak ook zeer geëngageerd in het probleem van de vluchtelingen uit de provincie Katanga die vanaf 1992 naar Kasayi teruggedreven werden. Van in het begin zocht hij medewerkers om een comité te vormen voor de opvang van de duizenden vluchtelingen die wekelijks met de trein in het station van Kananga aankwamen. Gedurende verschillende jaren heeft hij deze humanitaire actie geleid en op die manier ongeveer 400.000 vluchtelingen opgevangen. Hij gaf daarbij zeer veel vertrouwen aan zijn Congolese medewerkers met wie hij diepe en oprechte banden had.

In 2010 kwam hij om gezondheidsredenen terug naar België. Hij was er toen al 83! Tot 2014 genoot hij van een welverdiende rust in het missiehuis van Kessel-Lo, waarna hij naar het huis van Zuun vertrok voor aangepaste verzorging. Hij is overleden in het naburige Erasmusziekenhuis van Anderlecht op 18 maart 2018. Op zijn kamer vonden zijn confraters een blad met de volgende woorden van Henri Nouwen, auteur van verschillende religieuze boeken: "Sterven is thuiskomen. Maar hoe vaak wij dit ook gehoord hebben, we verlangen er eigenlijk nooit naar om thuis te komen ... We klampen ons vast aan het leven, ook al is onze gezondheid zwak." Ook Jaak heeft daarmee gestreden tot het einde, hoezeer hij ook mocht terugkijken op een zeer gevuld en gezegend leven. We wensen hem toch een behouden thuiskomst bij Diegene voor wie hij zich zijn leven lang heeft ingezet.

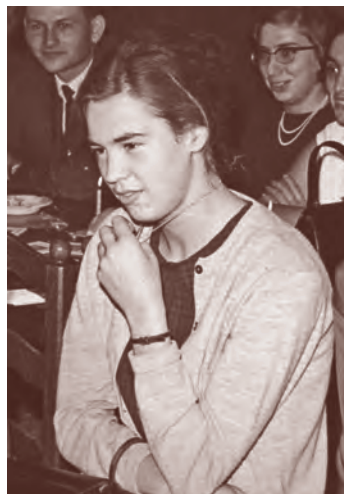

"Les anciens du petit séminaire de Kabue" (26 mei 2014)

Romain Clement, scheutist

Magda Van Herzele (1945-2017)

Magda Van Herzele studeerde geschiedenis in de jaren zestig in Leuven (afstudeerjaar 1968-69). Zij werd geboren in Zaventem op 21 oktober 1945 en overleed in Wilrijk in het bijzijn van haar kinderen. Magda was zelf de weduwe van Mark Adriaens. Haar jaargenoten denken met veel liefde terug aan haar grote zachtzinnigheid en haar altijd even vriendelijke verschijning.

Magda van Herzele als studentin in 1965

Historische weetjes: wist je dat ...

Wist je dat een van de eerste transgenders in de Nederlanden "Van Antwerpen" heette?

Maria van Antwerpen (1719-1781), die als Machiel van Antwerpen door het leven ging, was in werkelijkheid afkomstig uit Breda. Als jonge, maar kloeke vrouw vermomde ze zich als kleermaker en ging als soldaat in dienst bij het leger. In haar geboortestad werd ze echter herkend, door het gerecht "gevisiteerd" en als vrouw ontmaskerd. Als straf werd ze verbannen, maar ze dook nu op in Holland, waar ze zelfs zou huwen met een vrouw, Cornelia, in feite een prostituee, die haar ook kinderen schonk. Machiel werd opnieuw soldaat, nu in het garnizoen van Amsterdam, maar in 1769 werd ze andermaal herkend en tot verbanning veroordeeld. Uiteindelijk zou ze overlijden in haar geboortestad Breda op 62-jarige leeftijd. Haar geliefde Cornelia week uit naar Turnhout. Zij was echt wel een transgender, want tegenover de rechtbank verklaarde ze te zijn: 'In de natuur een manspersoon, maar uiterlijk een vrouwspersoon.' *Meer in Canvas Curiosa!*

Goed gezien

De Duitse stad Dresden werd in 1945 door een geallieerd bombardement grondig verwoest, maar is ondertussen uit de as herrezen. Vandaag wordt de hand gelegd aan de allerlaatste huizenblokken. Maar de Duitse hang naar reconstructie van het verleden gaat wel erg ver, zoals te zien op deze foto. Door de straat reed een Hoge Bi of Velocipède, dat is een fiets met een heel groot voorwiel en een klein achterwiel. Het gaat om een Franse uitvinding uit 1867.

Afzender:
Vereniging Historici Lovanienses
Tiensesteenweg 201 bus 1
3010 Kessel-Lo

PB-PP | P708841
BELGIE(N)-BELGIQUE

Verkeerd adres?

Stuur ons, indien bekend, de juiste adresgegevens door van deze afgestudeerde.
Hartelijk bedankt!

Vereniging Historici Lovanienses
Tiensesteenweg 201 bus 1
B-3010 Kessel-Lo
E-mail: info@vhl-alumni.be
Website: www.vhl-alumni.be